

6
M
M
B
E
R
6

RAVASTIKOGU

ROMAN

No

17

Järv Posnani linna juures Poolas.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „AREN G.”
TALLINN, 1930. A. IX. AASTA KÄIK.

Hind 40 senti.

Nõudke paberosse

Extra-Extra

20 tk. 35 s.

A.-S. ASTORIA.

Mikaado

25 tk. 25 s.

H. ANTON & Ko.

Palm

25 tk. 15 s.

Kawaler

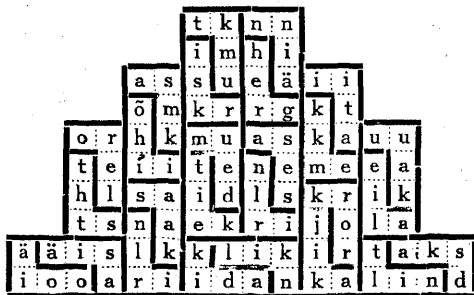
25 tk. 15 s.

A.-S. REGINA

Hindmõistus

Nr. 16 (202)

Kastmõistus.

Joonisel antud rasvaste joontega piiratud kujuosad ühes nendel leiduvate tähtedega paigutada muutmatult, mitte muutes nendel seisakut ega nendel asuvaid tähti, et saadakse joonisele sarnane joonis, kuid iga rida lugedes vasemalt paremale annab sõna.

Sõnad on järgmised.

1. Noor põlluvili.
2. Poolsaar.
3. Noor veis.
4. Nõelaja putukas.
5. Laenukassa.
6. Punnivinn.
7. Tee paranduse abinõu.
8. Arvustuse arvustus.
9. Diltong.
10. Idakäänang.

Lahendused tulevad saata „Romaan'i“ talitusele, Tallinna, Müürivahe 16, uks B, märgusõna all „Hindmõistus“ kuni 1 oktoobrini 1930. Lahendusi võib panna „Romaan'i“ talituse trepikojas asuvasse kirjakasti. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaan'is“ Nr. 20 (206). Õigete lahenduste saatjate vahel loositakse välja:

1. KODUNE PILJARD „KORONA“;
  2. Mart Raud — „Kangastused“;
  3. Richard Kullerkupp — „Tinased tähed“.
- Loosimine on 6. oktoobril s. a. kell 4 p. l. talituse ruumes.

„Romaan'i“ talitus.

Imestamisväärne odavasti, kergesti ja puhtaks pesete oma pesu magister VIERMANNI pesupulbriga

LUMIWALG

ühes sellega piken date ka pesu vastupidavust, samuti söögi- ja kööginõud ning mustad ja rasvased käed saavad imestamisväärne kergesti puhtaks. Hoidke endid sarnaneva, mitte väärtusliku järele tehtud aine eest. Nõudke igal pool.

Ostudel ja järelepärimistel nimetage „Romaan'i“.

„Romaan'i“ tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00; 3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

Romaan

Nr. 17 (203)

September 1930

IX. aastakäik.

Kolmiktäht.

Saksa kirjanik **Hanns von Spielberg'i** romaan.

13

„Stetten — Kremmrode!“ Prantslane ajas end vaevaga üles. „On see tõsi — kas ei näe ma und? Mu Jumal, teie — teie olete pealik v. Stetten?“

Kurt astus aseme ette ja toetas võõrast, kes väsinult maha tahtis vajuda. „Teie nimetasite mu nime!“ vastas ta imestanult. „Kellega on mul au? Kuid jätke parem — teie olete haige — hiljem!“

Prantslane raputas pead. Võimatu energia säras ta suurtest silmadest: „Tahtsin Kremmrodesse — mu nimi on Dulot! Kapten Dulot! Olin vicomte'i sõber —“ ta ei suutnud lõpetada. Pea langes patjadesse ja suured silmad vajusid uuesti kinni.

See oli siis mees, kellele kuulus Louisoni süda! See oli mees, keda ta armastas, mees, kelle oli saatnud keiser, et luua ühendust Poolaga! Muidugi, Kremmrodest Poola piirini ei olnud kauge tee, ta võis olla eksinud põgenemisel Vene piirivalvurite eest! Kuid kas ta ei öelnud, et Kremmrode oli ta siht? Mis otsis ta siit? Kas Louisoni?

Ei, see ei olnud võimalik! Kust teadis Dulot, et Louison de Vernier, et Talleyrandi tütar viibis Kremmrodes! Ja mis oli ta praegu nagu seletavalt lisanud: oli vicomte'i sõber! Missuguse vicomte'i, kui mitte vicomte Labourd-Macardi?

Ha! Kas ei olnud Napoleoni sõjasaagi peitmise protokollile ka keegi Dulot alla kirjutanud? Kas ei olnud vicomte tol veebruariorus Yonne'i orus kõnelenud leitnant Dulot'st? Ja lõpuks, kas ei olnud see mees eile öösel korranud segastes unenägudes „riisad“?

Mõtted lendasid läbi Stetteni vaimu, kuna ta istus vaikselt õnnetu aseme ääres. Met-sikus kaoses kujunesid aeglaselt kindlamad peatuspunktid ja õiged kombinatsioonid:

Dulot oli otsinud keisri ülesandel riisasid. Talleyrandi ja krahvinna Pototska oletus, et ta oli saadetud poliitilise eesmärgig Poolasse, oli siis ekslik. Kuid mis asi tõi Prantsuse ohvitseri Kremmrodesse ja kuidas oli lõppenud ta ekspeditsioon?

„Kadunud — riisad — kadunud!“ oli ta eile sosistanud. Oli see tõsi? Kas ei olnud ta leidnud peidukohta? Kas oli Vene politsei tõstetud varanduse juba enesele võtnud?

Olid nad tõesti kadunud, miljonid, säten-davad kalliskivid, hiilgavad rubiinid ja smaragd-id, Moskva imetegevad riisad?

Kuid mis tähendasid need varandused, mis olid heljunud Stetteni vaimusilmade ees ainult fantastiliste unenägudena, mis tähendasid nad võrreldes sellega, et Dulot oli Kremmrodes sama katuse all Louisoniga. Kas see ei olnud näpunäide, et saatus need kaks inimest siin kokku oli juhatanud, kokku juhatanud tunnil, kus ta ise viibis isamajas peale pikka eemalolekut? Kas see ei olnud näpunäide, et tema, just tema oli leidnud selle mehe poolsurnult tee äärest ja ta hukatusest kiskunud, et teda tütarlapsele tuua, keda ta ise armastas?

Stetteni süda kiskus end kokku. Silma-pilguks heitles ta mõttega, et varjab õnnetu nime, kelle ta oli päästnud. Seda võis teostada. Haiget võis saata ettekäändel, et vajab arstlikku järelvalvet, kreislinna. Ehk ei küsinud Louison üldse ta järele ja kui ta küsis, võis leida kõrvalepuiklemisi. Ehk suri haige haiguse kätte, mille raskus näitas end selgelt kahvatutel, sissevajunud põskedel.

Kui siis kalli tütarlapse südames vabanes koht, mis kuulus võõrale, mispärast ei tohtinud siis Kurt loota, kes tema heaks nii

palju oli teinud, et see süda ikkagi tema omaks saab?

Kuid ei! Kurti uhkus ei lubanud sarnast salakavalust. Veel tühe pilgu heitis ta valgele näole patjades, siis tõusis ta hääletult ja otsis Louisoni üles. Tema koht oli haigevoodi juures.

Õne ja tühtlasi valuhüüdedega võttis prantslanna üllatava teate vastu. „Dulot! Tema? Oh, lubagemind tema juure — tema juure!“

Ja siis istus ta Dulot aseme ees, õrnad käed kokku pandud, näos õnnesära, ilusates silmades pisarad ja ootas silmapilku, millal viimane ärkab sügavast, minestustasoliseist unest, millesse uuesti oli vaibunud. Louisoni jaoks ei olnud enam kedagi maailmas peale Dulot, keda ta oli armastanud enese teadmata juba tollest päevast peale, kui see oli tulnud ta kasuema majja Elba saarel!

Möödusid tunnid, pikad, hirmutavad tunnid, enne kui tuli oodatud silmapilk. Kui siis haige esimest korda silmad avas ja imestava, usknata pilguga vaatas noort tütarlast oma aseme kõrval, kui ta sulges kohe jälle silmad nagu kartes, et peletab kena unenäo; kui Louison kummardus ta üle ja surus omad huuled haige kahvatule otsaesisele ja talle sosistas: „Mina olen see, mina — Louison!“, kerkis mõlemate hinges õnneleek, mis lasi neil unustada kõik eneste ümber.

Kurt Stetten seisis toas ja ta parem käsi toetus raskelt ta ees seisva laua tammepeust plaadile. Ta surus hambad kõvasti kokku ja hoidis pisaraid tagasi. Oli hea, et oli oodata sõda, suurt sõda, mis võis õpetada mehestüdant unustama! Siia maani oli ta ikka veel lootnud; nüüd teadis ta, et oli kaotanud Louisoni igaveseks.

Ja veel keegi teine seisis toas ja vaatas haiget ja ilusat tütarlast selle aseme ääres ja talle näis, et peab prantslannalt andeks paluma. Kui vähe oli ta osanud lugeda vaese naise hingest, kui valesti oli ta hinnanud tüdrukut, kes närtsis nagu lill, mis on istutatud võõrasse mulda, kuna tal puudus arusaamine, inimlik kaaselamine. Ja ta võttis enesele ette nüüd tõsiselt võita Louisoni õelikku armastust nagu kord oli soovinud Kurt. Ja siis pöördusid ta silmad selle, armsama peale ja ta paled punastusid sügavamalt. Ta hakkas nüüd uuesti lootma! — — —

Lennates möödusid lühikesed puhkuspäevad Kurtile. Kohus kutsus.

Dulot' tugev loomus töötas ta peatset, täielikku paranemist. Tema ja Kurti vahel

tekis sõbralik vahekord. Ta ei näinud Stettenis mitte ainult elupäästjat, ta nägi tas ka rüütellikku meest, kes igal ajal oli seisnud julgelt ja truult Louisoni kõrval. Kui ta veidi tugevamaks oli saanud, hakkas ta usaldavalt jutlema oma juhtumistest.

Dulot ja ta kaaslaste ekspetsioon oli olnud väike eksirännak. Nad ei olnud Venesse astunud läänepoolt, vaid olid kasutanud Daani laeva, olid Riias maandunud ja olid siis tunginud sõjavangide maski all, kes tulid alles nüüd tsaaririigist sisemusest, läbi Baltimaade Vilnioni. Raskusteta olid nad jõudnud Gortshinosse ja olid asunud täis rõõmsaid lootusi oma ülesande kallale. Kuid kuigi Dulot arvas mäletavat värskelt neid tunde, mil ta koos vicomte'iga riisad maha oli matnud, kuigi katsus täiendada seda protokolliga, mis oli talle jäänud, isiklike mälestustega, ei leidnud ta siiski kohta, kuhu varandused olid maetud.

„Seisin eesmärgi lähedal,“ jutustas ta, „tagajärg näis olevat kindel, täitsa kindel; tundsin lossi ära, tee, mis viib lossi juurest läänepoole, risttee, mis lõikab esimest, kuid kaugemale ei ulatanud mu selged mälestused äkki enam mitte. Asjatult otsisin silda, mis pidi toetama mu edaspidiseid uurimusi, asjatult vana kaske, mille Labourd ja mina olime valinud silmamärgiks — kogu ümbrus näis täielikult muutunud. Iga toetuspunkt pettis ja ma uskusin vahetevahel, et meie tookord, tol hirmsal kannatusajal 1812. aastal ei olnud enam selge mõistuse juures olnud. Või tüssas mind tõepoolest mu midugi nii hea mälu? Hakkasin eneses kahtlema. Kui on nii palju kannatatud, kui mina olin kannatanud Venemaal vangisoleku ajal, võib mälu kaduda, võib kaduda meelest üks või teine ühendav lüli, ilma et asjaosaline seda ise aimab.“

„Vaadake, härra v. Stetten, neil tundidel, mil eksisin meeleheitliselt Gortshino pargi hiiglapuude vahel, tuli mulle äkki mõte Kremmrodesse minna. Siin oli, seda teadsin madame de Vernier' suust, mu õnnetu seltsimees kaotanud oma protokolliga eksemplari. See oli küll nõrk võimalus, kuid ehk oli see protokoll täielikum, ehk õnnestus mul seda leida.“ Dulot naeratas kurvalt. „Meelheitja haarab kinni õlekõrrest. Tean täna, kui mõtlen rahulikumalt, et oli hullumeelsus paberit taga ajada, mis aastate jooksul kindlasti igasse ilmakaarde võis puhutud saada. Kuid mulle ütles seesmine hääl: sa pead minema Kremmrodesse! Kuna mu

M. Männil & Ko.

TALLINNAS, Pikk tän. 13.

kõnetraat 431-49.

**Raud- ja teraskaubad,
laskerijetad, laskemoon ja
jahitarbed.**

Hinnad mõõdukad.

== Jällemüüjatele kõrged protsendid. ==

kaaslane, kes ammu oli loobunud igast lootusest, alustas reisi mere poole, rändasin ma, lõpmatute raskustega võideldes, end hoolikalt varjates, üle Varssavi Preisi piiri sihis. Aleksandrovos sattusin Vene piiriametnikkude kätte ja mind viidi poliitilise agendina Peterburi. Sel sõidul juhtus väga isearaline vahejuhtumus, mis mulle veel tänapäev on täitsa arusaamatu, jah, mis näib mulle unenäona. Olime umbes reisi kahesandal päeval jõudnud väikesesse jaama, ja ma seisin oma kaaslasega kõrtsi ees, kui varsti meie järele päralt jõudis vürstlik sõidukite rida, hulk elegantseid saane, mille ees olid imeilusad hobused. Esimesest saanist astus pimestavalt ilus naine, keda ametnikud teretasid sügava aupakkumisega. Ta vaatles mind tähelepanelikult ja mulle näis, et ta küsis ametnikult mu üle teateid. Ja mõelge, mis nüüd juhtus: mu kaaslane läks, mind ühe politseiniku hooleks jättes, tolle daamiga kõrtsi. Kui ta veerand tunni pärast välja tuli, oli ta ülespidamine mu vastu täielikult muutunud, ta oli nüüd viisakus ise. Siis lahkus ilus naine kõrtsist ja noogutas mulle sõbralikult, kui minust möödus, ja siis astus mu juureteener ja ulatas mulle väikese sedeli: „Monsieur Dulot'd palutakse end esitleda peale vabastumist Sofia, krahvinna Pototskale Tultsinis“ seisis sellel.“ „Ah!“ ütles Kurt, kes oli kuulanud prantslase jutustust pingutatud tähelepanuga.

„Peale mu vabastumist? — See võib kaua kesta, mõtlesin ma. Kuid mu järelvalve muutus ikka nõrgemaks, mulle pakuti iga päev võimalusi põgenemiseks. Mis ime siis, et lõpuks kinni haarasin. Pääsesin, ilma et mind taga oleks aetud. Et nüüd kõikusin, kas täita oma vabastajanna krahvinna Pototska, kutset või katsuda Kremnrodesse jõuda, selle leiata ehk olevat loomu-

liku, härra v. Stetten. Ma kõikusin, kuid, kuid otsustasin viimast. Omaks õnnetuseks — omaks õnneks.“

Kurt oli leidnud kapteni jutustuse ajal aega kaalumiseks, kas pidi talle teatama tema kättes olevast protokollist eksemplarist. Ta otsustas vaikida, ta ei tohtinud anda prantslasele võimalust leida riisid. Kuid miski muu oli teda erutanud kapteni jutustuses. Kui imelik oli krahvinna Pototska vahelesegamine, missugune eesmärk oli tavaliselt greeklannal Dulot'd vabastades? Tultshino oli tema omandus, kas tundis ta tema kuldriisade saladust, Napoleoni sõjasaagi miljonite peidupaika? Oli määratu varandus ehk juba maapõuest tõstetud, leitud juhuslikult ta teoorjade poolt? Kuid kas oleks ta olnud sel puhul huvitatud sellest, et keisri käskjalg sai vabaks?

Dulot näis pikast jutustusest väsinud, ta lebas vaikselt ja mõtetes. Äkki ajas ta end sirgu: „Teie olete ausameelne vaenlane, härra v. Stetten, teie mõistate ka, kuidas mu süda igatseb teateid keisri üle! Mis teate temast?“

„Napoleon on Prantsusmaal!“ ütles Stetten ettevaatamatult, olles mõtetega veel täielikult prantslase imelise jutustuse juures.

Tume laine läks üle Dulot' näo. „Keiser — keiser — Prantsusmaal!“ hüüdis ta ja ta hüüdest kostis nagu hele hõisketoon: „Oh, et tohin seda ühes elada! Mu keiser — mu suur keiser!“

Siis langes ta, nagu rabatud selle teate määratust mõjust, patjadele tagasi. Ta ei küsinud rohkem, ta ei uurinud midagi, vaid nägi vaimus jälgivat Napoleoni kotkaste võidukäiku, kes lendasid Vahemere rannikult, kirikutornist kirikutorni, kuni Notre Dame'i uhke tipuni — võitmatult — peatamatult!

Järgmisel päeval lõi Kurtile lahkumistund. Omaste õnne- ja õnnistussoovide saatel läks ta uude võitlusse Napoleoni vastu.

Neljasteistkümmes peatükki.

Vaterloo mees.

La Belle Alliance'i rendimõisa juures, suure maantee ääres, mis juhtis Prantsuse piirilt Brüsseli, oli lasknud Napoleon üles seada lihtsa puulaua, selle ette pingi. Siin istus ta, jalad üle kooli, kuna maapind oli pehme läinud öö tugevast vihmast, kummaritas kaartide üle ja vaatles lahingu möllu — otsustavat võitlust tema ja Euroopa vahel.

Ja teisel pool — Mont St. Jeani kõrgustikul, oma väe keskel, peatas pruunil täkul „Kopenhagenil“, käes pikksilm, lord Wellington, vaadates jäise näoga prantslaste pealetormavaid hulke, rahulikult, liikumatult nagu raidkaju.

Napoleon — Wellington!

All kitsa oru põhjas vägev lahingute juht, ilmavõitja, keiser — seljas hall mundrikuub, mida oli kannud Jena, Austerlitz, Smolenski juures, peas kolmnurkne kübar, mida oli kannud juba väike korporal.

Kõrgustikul „raudne hertsog“, Vimeiro, Talavera, Torres Vedrasi ja Vittoria kangelane, peaaegu kodanliselt riietatud, kõhn kogu sinises mundrikuubes, valgetes püksites ja teravalt lõigatud peas madal, lootsikusarnane, must viilkübar, mille ühel poolel oli tutt tumedaid kukesulgi, teisel poolel — neli värvilist kokardi : must Inglise, punane Hispaania, must punase ristiga Portugali ja oranshväriline Hollandi sõja eest saadud.

Napoleon ja Wellington, keda nimetati aastasaja suuremateks sõjameesteks.

Ainult mõned kilomeetrid lahinguväljast eemal marssis löödud väe eesotsas kolmas.

Blücher — marshall Edasi!

Nood täies meheas, see — rauk, seitsmekümnekolme aastane! Nood külmad, arvestavad, tema, Katzbachi, Vartenbergi, Mökerni ja La Rothière'i vanake, ülevoolav, teguhimuline, tulivaimuline, õnnetuses kõige kangelashikum.

Oli pühapäev, 18. juuni 1815, ja sajad kahursuud kuulutasid seda.

Kolm kuud olid möödunud neist mälestusrikastest päevadest saadik, mil „Moniteur“, kes veel nädala eest oli teatanud ametlikult Prantsuse rahvale: „Koletis Napoleon on maandanud!“, kuulutas lehe esiküljel: „Kuningas on öösel Pariisist lahkunud. Tema Majesteet keiser on jõudnud oma paleesse, Tuileries'se.“ — Vastupanematult oli Prantsusmaa teistkordselt Vägeva jalge ette heitnud. Heledas vaimustuses olid vanad veteraanid ta lippude ümber kogunud; murdes truudusvannet vihatud Bourboni kuningale, oli ühinenud polk polgu järele Napoleoniga. Ta nime võlu tähendas ikka veel nii palju nagu kümme võidetud lahingut.

Keisririik oli sõda. Verisel lahinguväljal pidi Napoleon kinnitama uuesti võidetud valitsuse; ta oli end varustanud võitluseks ja sõjaks Euroopa vastu neist päevadest ja nädalatest saadik, mil „l'Inconstant“ tõi ta Jouani lahes Antibes'i õlipuude all Prantsuse rannikule.

Ta esimene hoop oli olnud sihitud marshall Edasi, Blücheri vastu. 16. oli Ligny juures Preisi vägi lüüa saanud ja taganenud; samal päeval oli Wellingtoni eelvägi Quatrebras' juures saanud tunduva hoobi, mille ohvriks oli langenud Saksa vürst, Braunschweigi hertsog. Nüüd seisid otsustavaks lahinguks Napoleoni ja Wellingtoni väed vastamisi.

Juba tunde kestis võitlus, mida oli alustanud lõunatunnil keiser ta armee keskel ülesseatud hiiglapatarei mürinaga, mis koosnes seitsmestkümnest neljast raskest kahurist.

Ikka uuesti tormasid Erloni ja Reille grenadeerid lahingu põletispunktide, Hongomondi lossi lõvimeelselt kaitstud La Sainte-Haye rendimõisa kallale, ikka uuesti löid tublid Briti polgud nad peale kuuma, verist võitlust tagasi. Ümberringi katsid tuhanded surnud ja haavatud niisket, auravat maad. Kellermanni ja Milhaud' eskadronid olid sõtkunud lopsakalt lainetavad rukkiväljad, mis olid hukkunud kahekümneheksa ratsapolgu surmasõidul, kes Wellintoni käsul olid ühinenud kangelasliku Ponsonby ja lord Uxbridge'i all. Ja ikka veel mürisesid kahurid, praksus püssituli kogu lahinguliinil, alates Hongomondi lossist paremal kuni Frichefondi lossini pahemal Briti tiival.

Lahing kees täies hoos.

Veel pidas end raudne hertsog pikal, looduse ja kunsti poolt kindlustatud kõrgustikul. Omal pruunil lahingutäkul istus ta nagu rauast valatud, kasutades kokkuhoidlikult oma jõudusid, kuid otsustaval, tähtsal silmapilgul ja õigel kohal kõik kaalule pannes, mis oli tagasitõrjumiseks vajalik.

Kuid nad olid armetult kokku sulanud pikkadel, ärevatel õhtupoolsetel tundidel, nood tublid Briti, Iiri ja Shoti polgud, kes moodustasid väe tuuma. Purustatud olid tublid Braunschweigi ja Hannoveri polgud, hõredaks muutunud kangelasmeelne Saksa leegion, täitsa võitlusvõimetud hollandlased. Pooled kahuritest olid rikutud, laskemoon vähenenud, liini taga valitses halbaennustav haavatute põgenemise, vooride ja kolonnide segane rägastik.

Igatsevalt vaatas raudne hertsog idapoolle. Seal ainult võis tulla abi ja päästmine. Küll oli Blücher, marshall Edasi, Lugny juures raskelt löödud, küll oli rauk, pääses vaevast vangistusest, veel eile kannatanud suuri valusid hobuse seljast kukkumise tagajärjel. Kuid tema ja Gneisenau olid sellest hoolimata silmapilkselt vastanud hertsogi järelepärimisele, kas ta võib arves-

tada Preisi abiga või vähemalt rehkendada ühe armeekorpusse toetusega: „Mitte üks korpus, kogu armee on Teie päralt!“

Kuid kas Blücher peab sõna — võis ta sõna pidada, kuna löödud vägi laiali valgus ning väeosad väsinud olid?

All orus formeerusid vaenulikud väesambad uueks kallaletungiks. Durutte'i grenadeerid tungisid võidukalt Smohaini ja Papolotte'i rendimõisate sihis, Kellermanni ja Milhaud' kütasseerid alustasid veel kord ataki sätendavates rivides, nende taga marsisid Marcognet' ja Alixi jalaväe divisjonid.

Kahekümnetuhande hobuse kabjad panid lahinguvälja kõmama; nagu määratu lohe, sätendava, kiirgava soomuskehaga, veeres Prantsuse ratsanikkude mass Wellingtoni väe keskuse poole. Fanfaarid puhusid, eskadronid ja põlgud marsisid galopis ja tormasid läbilõikava „Vive l'Empereur!“ hüüdega hõredate Briti väeliinide kallale. See oli suurema hädaohu silmapilk!

„Lord Uxbridge — edasi!“

Ja kangelasmeelne kindral viis Inglise ratsaväepolgud vastukallaletungile.

Vihased eskadronid tormasid üksteise peale. Silmapilguks seadis raske Prantsuse ratsa vägi end kergematele Briti dragunitele kindla müürina teele ette. Kuid mõõgad tungisid elavasse müüri, nad löid surmatoovalt sätendavale kütassidele ja kirjudele, lehvivatele kiivrisulgedele.

Kellermanni ratsanikud taganesid, Milhaud' rasked väeosad kõikusid. Peale tungides tormavad shotlased ja inglased laiali valguvatesse eskadronidesse, murravad läbi jalaväelaste ja jätkavad tagaajamist kuni suure Prantsuse patareini.

Veel kord hingab Wellington kergendatult. Kuid juba toob käskjalg vahustnõretaval hobusel hirmuteate, et Smohain, et Papolotte on langenud ja La Haye purustatud, suitsevatel müüridel tõuseb võidurõõmsalt Napoleoni trikoloor!

Näib jõudnud lõpp ja kui Inglise väeülem jälle uuesti pilgud idapoolse pöörab, tulevad ta huultelt sõnad: „Sooviksin, et oleks õõ või et tuleks preislased!“ Öö — et varjata paratamatut taganemist — preislased, et teda kaitsta või et allajäämist luhta ajada.

All orus, Rosomme'i rendimõisa juures aga istub, puulaua üle kummardades, keiser ja võidurõõmus naeratus libiseb ta joonte üle. Ta on kaua vastu pidanud, uhke, mitte ialgi löödud „raudne hertsog“ seal üleval; kuid nüüd on tulnud ta tund. Veel hoop

südamesse ja ta langeb. Jälle dikteerib maailmale rahu tõeliselt Võitmatu, Napoleon Bonaparte.

Körgel horitsondil, säravas valguses peavad nad jälle seisma, Napoleoni kolmiktähe igavesed tunnused: kuulsus ja võim ja suurus!

Seal tuleb idapoolt, Planchenois' sihis, noor ratsaväehvitser meeletus galopis nähtavale. Täku küljed tuksuvad ja valged vahuhelbed lendavad maha. Ratsanik istub ettepoole kummardunult sadulas ja ta tõsine nägu kuulutab ta teate tähtsust.

Ta kargab sadulast ja keisrile lähedalolijaid ägedalt kõrvale lükates, astub ta lahingute juhataja ette.

„Mis on, Dulot?“

Ta tõstab käevarre teretades kübara äärde — parem käsi puudub purustatud randmest saadik. „Sire!“ ta kummardab keisri kõrva juure ja kähiseval rinnal sosistab ta: „Preislased.“

Keiser tuksatab ja sügav, tume vari näib laotavat silmapilguks üle ta raudse näo. kuid ainult silmapilguks, ainult lühikeseks silmapilguks unustab ta end. Ta kargab üles: „Ney!“

„Sire!“

„Võta kaardiväe kümme pataljoni, korja kokku, mis leiad veel teelt — Alixi, Friaut'i ja Poret de Morvan'i pataljoni — ja alusta kallaletungi inglaste keskuse vastu.“

Ja Ney, Eckmühli ja Vagrami kangelane, kihutab oma pataljonide juure.

„Marshall Loban!“

„Sire!“

„Teie võtate vana kaardiväe ülejäänud osaga Planchenois oma alla ja peate seda kuni viimase meheni! Kapten Dulot läheb Teiega.“

Tubli marshall, kes oli Asperni lahingus võtnud oma inetu nime Montou (Oinas) asemele krahv Loban tiitli, tõttas minema. Keiser vaatas idapoolse, kus kauguses kerkisid hallid tolmutpilved. „Hobuste juure!“ hüüdis ta siis. „Päev on meie! Vive la France!“ (Elagu Prantsusmaa!)

Üleval Mont Saint Jean'i kõrgustikul aga on Wellington parajasti vastu võtnud Preisi kindralstaabiohvitseri teate: „Marshall Blücher on, kallaletungiks valmis, jõudnud Lasneoja idakaldale ja marsib Planchenois sihis!“

Wellington haarab lühidalt teretades kübara järele: „Täna, pealik v. Stetten!“ Ühtki sõna rohkem, kuid ta hingab lootusrikkalt. Ja lühidates lausetes annab ta tarvilikke käsk, et kokku sulatada oma lahingu-

korra vallandanud kondikava veel kord viimaseks, meeletuiks vastupanuks.

Kell on pool seitse õhtul.

Planchenois' poolt määrivad Preisi kahurid draama lõppvaatuseks; La Belle Alliance'i poolt liiguvad Ney tihedad jäägrite salgad Mont Saint Jean'i sihis, nende taga vana kaardiväe kinnised pataljonikolonnid ja igalt poolt voolavad kokku võitluses hõredaks muutunud Prantsuse väeosade jäänused, mees mehe kõrval, et ühineda Ney vägeva atakiga. Näib, et igauks tunneb, et on vaja Briti keskust läbi murda, raudset hertsogi südamesse tabada, enne kui Blücher otsustavalt vahele astub. Kindralid asuvad pataljonide ette, haavatud tõusevad ja haaravad uuesti relvade järele ja kes enam ei suuda end püsti ajada veriselt maapinnalt, kes ei jaksa enam relvasid kanda, see hüüab vähemalt vaimustatult ühes: „Vive l'Empereur! Vive la France!“ mis määriseb viimast korda üle lahingu välja, võitu kuulutades — või surma!

Päike laskub. Ta viimased kiired sätendavad hukkamisele mõistetute mundritel. Koonduvad kotkaste ümber, mis nad Pariisis tiheda liniku sisse olid mässinud ja alles eile peale Ligny võitu olid paljastanud, lähevad Prantsusmaa grenadeerid mäest üles. Trummid põrisevad ja kahurite määrinasse segavad end sarvede heledad toonid.

Äkki vaikivad kahurid ja püssid. Kaardiväed on jõudnud juba tasandiku ääreni.

Seal tõuseb nende ees äkki punane, elav müür ja lähedusest määriseb pauk paugu järele kinnistesse rividesse. Esimesed ehmuvad, asjatult litsuvad tagumised peale. Briti jalaväe ridade tagant tungivad esile Somerseti tublide ratsanikkude jäänused ja tormavad kõikuvate prantslaste kallale. Planchenois' poolt kostavad juba heledad Preisi sarved ning prantslaste külje vastu tormab Blücher täiel jõul.

Päev on kadunud. Prantsuse vägi on laiaili valumas.

Kesk põgenejaid ratsutab murtud mees, ta ümber mässab korratu, metsik mass. Nagu tarretuses ripub ta hobusel, pea kolmnurgaga alla vajunud, käevarred lõdvad, ohjad pingutamata. Siis tõstab ta veidi pead ja värisevad huuled sosistavad: „Kõik on lõppenud — kõik on kadunud.“

Maailma ajalugu on maailma kohus! . . .

La Belle, Alliance'i rendimõisa juures aga kohtavad mõlemad võidukad väetlemad ja kaisutavad üksteist vaikides — Wellington ja Blücher.

La Belle Alliance'i rendimõisa juures koh-

tas ka Kurt v. Stetten uuesti Gneisenaud, ja kindral suudles noort ohvitseri mõlemale põsele: „See oli võit mu südame järele!“ hõiskas ta. „Täisvõit, tore õnnestumine! Kuid nüüd, Stetten, peab järgnema verisele lahingule tagaajamine. Vaenlane ei tohi hinga tagasi tõmmata!“

Ja nad asusid esimese kohal oleva Preisi pataljoni etteotsa, 25. polgu füsiliirpataljoni ette, millega veel ühinesid 15. polgu pataljon ja ulaanide eskadron, ning algasid mälestusväärset tagaajamist, mis muutis Prantsuse väe põgenemise ühe ainsa õõ jooksul täielikuks lagunemiseks.

Üheksa korda kihutasid nad vaenlase sel õöl paku; üheksa korda ajasid nad ta minema loitvate vahitulede äärest, küladest. Lõpuks aga rauges meeste ja hobuste jõud, ulaanid ja füsiliirid ei suutnud enam jätkata tagaajamist. Gneisenau lasi peatada ja mees- tel biwaki üles lüüa.

Hommik koitis juba, kui kindral ja Stetten peatusid ühe väikese võõrastemaja ukse ees, et otsida veidi puhkust.

Kõrtsiruum oli täidetud haavatud Prantsuse ohvitseridega ja esimene nägu, mis puutus Kurtile silma hallist hommikuvalgusest heledasse tuppa astudes, oli Dulot' oma.

Õlekool, kahvatu pea tornistril, lebas kapten, ja avatud kuuest nirises punastes pisarates veri määrinud põrandale. Ja kui Stetten ta kõrvale põlvitas, et vaadata ta haava, ja prantslane ta ära tundis, naeratas ta kurvalt ja sirutas tõrjuvalt välja terve käe: „Ela hästi, seltsimees! Kõik on otsas — kõik!“

Ainult ühe sõna ütles Kurt, Louisoni nime! Kui ta haavatud keha aidata ei saanud — ta pidi selle arstide hooleks jätma — haigele hingele võis ta siiski uut elu- julgust sisendada.

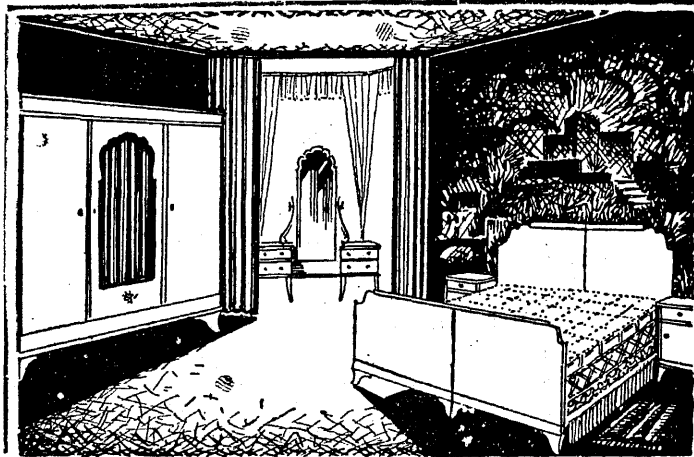
Viiesteistkümmes peatükk.

Teadmata kadunud.

Neli nädalat hiljem!

Uuesti tõusnud keisririigi „saja päeva“ unenägu oli möödunud. Kiires võidukäigus olid liitlaste väed Prantsusmaa pealinnani tunginud ja uhke Pariis oli teistkordselt nende ette kummardama pidanud. Kadunud mees, andis Napoleon end oma halastamatute vaenlaste, Briti saarerahva, kätte ja kirjutas, nende suurmeelsust appi paludes, oma otsusele alla. 15. juulil astus ta Rocheforti sadamas „Bellerophon“ile. „Kindral Bonaparte“ pidi lõpetama omad päevad Sankt Helena kaljusaarel, ookean enese ja

Külastage meie alalist
mööblinäitust

tehase juures.

Mööblitehas

A/s. „Massoprodukt“

S. Tartu mnt. 61-d tel. 308-96

Euroopa vahel, enese ja oma mitte iialgi puhkava valitsushimu sihtide vahel.

See oli raske käik Kurt v. Stettenile, kui ta otsuseks tegi minna väikese maja juure Rue Honoré'l, milles, nagu ta oli teada saanud, jälle elas madame de Venier. Raske käik, milleks määrasid teda ainult üllatavad ja valulikud teated Kremmrodest.

Louison oli lahkunud vaiksest mõisast äkki ja ilma mingisuguseid teateid andmata. Mõned päevad hiljem, kui Dulot oli pööranud tagasi Prantsusmaale, oli kadunud ka Louison. Kõik, mis Jakobää teada sai, oli, et kellelgi daamil oli olnud päev varem pikem jutuajamine prantslannaga pargis ja et sama daam Louisonile varasel hommikutunnil järele oli tulnud. Lühike, kuid südamlilik jumalagajätku kiri, mille Louison maha jättis, sisaldas ainult mõned tänusõnad ja palve ta paratamatut sammu arvustada armastuse ja lahkusega.

Stetten ei kahelnud, et madame de Vernier, arvatavasti Louisoni enese poolt kutsutud, oli ära viinud oma kasutütre Kremmrodest. Ta oli veendunud, et leiab ta Rue Honorel, kuid seesmiselt oli ta nii vihane tänamatus üle, mis näis peituvat Louisoni ülalpidamises, et otsustas alles väga hilja madame de Vernier'd üles otsida. See sündis õigupoolest ainult sellepärast, et ta pidas omaks kohuseks viia teateid mõlematele daamidele Dulot'st, kes paranes ühes Preisi laatsäretis St. Quentinis.

Maja Rue Honorel ei olnud seekord mahajäetud nagu läinud aastal ja Kurt võeti kohe vastu.

Madame de Vernier oli täitsa mustalt riidetatud ja sügav lein asus ta tõsisel näol, mida nüüd ümbritsesid valgeks muutunud juuksed. Aastaid vananenud, oli see imelik

naine, seitsaadik kui Stetten teda viimast korda oli näinud Elba valitseja töötoas, keda ta nii truult oli austanud ja kelle pärast ta vist praegugi leinariideid kandis.

Silmapilguks seisis ta sõnatult Kurti ees. Siis ruttas ta selle poole ja haaras paluva liigutusega ta käe: „Teie elate — teie ei uppunud tolles õudses kaevus Kitsesaarel, härra v. Stetten? Oh, siis kuulen lõpuks ometi, kus viibib mu Louison, mu armastatud tütar.“

Oli see uus komöödia, mida talle ette mängiti? Kuigi valu näis otsekohene, mis kostis nendest sõnadest, kuid Stetteni õiglane meel ei lasknud end enam nii kergelt püüda kui varem. Kogemused olid ta küpsiks teinud.

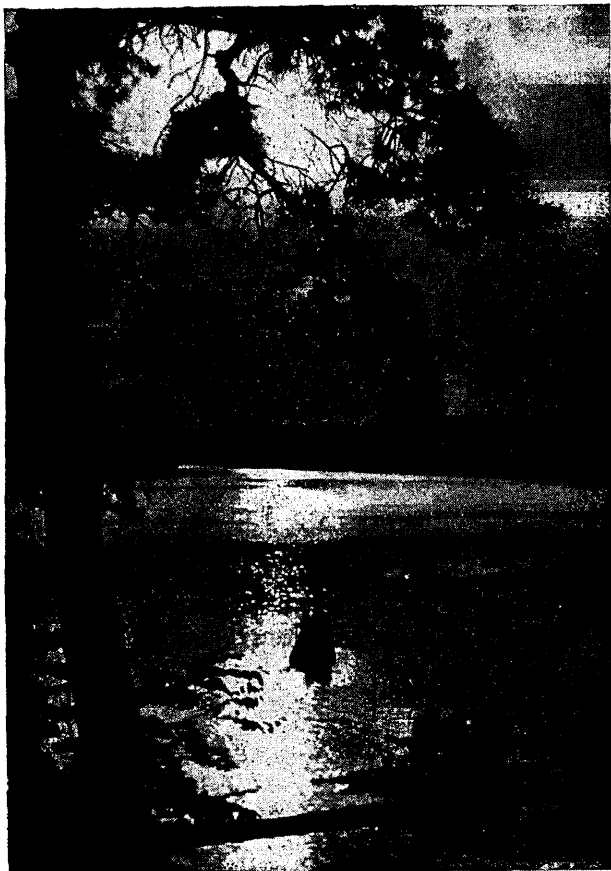
„Madame,“ vastas ta, „madame, tulin teie juure, et teada saada preili Louisoni eluaset!“

Daam vaatas talle hirmunult otsa. „Kuid teie ise, härra v. Stetten, ütlesite mulle Elbal, et Louison on heades kätes — ja nüüd —“ ta ei saanud lõpetada, pisarad lämmatasid ta hääle.

„Louison oli kõige paremates kätes, ta seisis mu isa kaitse all. Kuid kuu aja eest kadus ta äkki. Mõtlesin, madame, et teadsite seda paremini kui mina!“

Aegamööda sai proua de Vernier enesevalitsuse tagasi; Stetteni ironiline toon näis ta uhkust sügavasti haavavat. Ta ajas end sirgu ja vaatas talle kindlalt silmadesse: „Mis annab teile õiguse, härra v. Stetten, kohata õnnetut ema sarnase pilkega? Mu armastuse juures Louisoni vastu: ma ei tea, kus ta viibib!“

See oli tõsi — ei olnud kahtlust! Ja selle tõe ees loobus ka Kurt kaalumistest; ta ju-

Järv Posnani linna juures Poolas.

tustas kõik, mis teadis Jakobää kirjadest Louisoni kohta.

Madame de Vernier oli langenud toolile.

„Talleyrand!“ hüüdis sügavama vihavaenuga hääles. „Tema, ainult tema võis septseda selle uue komploti mu õnnetu lapse vastu!“

Stetten raputas pead. „Ma ei usu, madame, et vürst tundis Louisoni asukohta. Kremmrode on nii eemal, nii kaugel muust maailmast, et vaevalt on võimalik, et ta teadis, et Louison elas seal. Ja pealegi: Talleyrand'i tegevus on viimasel ajal ta tähelepenu vist hoopis teistele ülesannetele pööranud!“

„Oh, teie ei tunne seda hiilivat silmakirjateenrit, härra v. Stetten! Ta agendid on mandri nupukamad hurdad ja iga abinõu on talle paras, kui tahab sihti saavutada. Kes teab, ehk andsid talle just möödunud aja segadused võimaluse teostada oma septsusi! Segases vees on ta alati armastanud kalu püüda.“

Kuid kas on siis tõesti võimalik, et isa südames sureb iga tunne lapse vastu?“

„Isa südames?!“ Madame de Vernier naeris mõrudalt. „Isa südames! Mis teab Beneventi vürst isa õrnustest? Tas ei liigu muu kui vihavaen minu vastu, ta otsib ainult kättemaksu — kättemaksu minule ja mu õnnetule Louisonile!“

Ta oli tõusnud ja ühe akna juure astunud. Vaikides vaatas ta elavale tänavale, ilmalinna kärrale ja elule, mis tegi ettevalmistusi teistkordselt vastu võttes pidulikult äraaetud Bourbonide kuningat oma müürides. Aegajalt läbistas vaevaga tagasihoitud nuuksumine ta keha.

„Ma ei suuda mõista põhjusi, mis Talleyrandi sundisid panema sarnast rõhku sellele, et ta tütar jälle elaks ta majas, kui pean kõrvale jätma kõige lihtsama ja loomulikuma — isa armastuse,“ tähendas Stetten mõne aja pärast. „Muidugi oli Louison oma uhke välimuse ja seltskondliku osavuse tõttu kohane esitajanna kuningliku saadiku majale, nagu see ei võinud paremat soovidagi. Kuid need on omadused, mida võib ka leida naiste juures, kes oleks olnud ta teiste soovide sõnakuulelikumad tööriistad.“

Madame de Vernier pööris. „Jätke tingimata kõrvale iga isalik tunne Talleyrandi rinnas!“ ütles ta jäiselt. „Teda juhtis ainult kättemaks minule. Tema, kes pettis kogu maailma, ei suutnud harjuda sellega, et mina kord teda petsin. Louison ei olegi ta laps — Louison on minu tütar ja minu vastu on sihitud hoop, mille ta andis Louisonile!“

Stetten seisis jahmunult. Seda seletust ei olnud ta oodanud. Kuid madame de Vernier haaras ta kae ja viis ta läbi terve rea tubade väikesse, kõrvalisse ruumi. Ärevusest väriseval käel surus Louisoni ema seal tillukesele, seinasse peidetud nupule; üks ruut seinas nihkus mõned sentimeetrid tagasi ja lasi end nüüd kõrvale lükata: nähtavale tuli väike, kapitaaline avaus. Madame de Vernier võttis sealt pakikese kolunud lehti ja sulges salakapi uuesti.

„Teie näitusite Louisoni tõsise sõbrana, härra v. Stetten,“ ütles ta mahedalt. „Võlgnen Teile täielikku tõtt. Kuulake:

(Järgneb.)

Inkade kuld.

Saksa kirjanik **Jakob Vassermanni** jutustus.

2

Oleks olnud vaja teisi sõnu ja teisi manitsusi kui need olid paatril käepärast. Tema oli lihtne mees ja vähese kasvatusena ning ta keelel puudus see leek, mis suudab eba-jumalateenri südant liigutada ja vastuvõtlikuks teha Kristuse õpetusele, kelle sõna me kõik alandlikult kuuleme.

Inka ei vastanud ka see kord. Nagu tarretu kuhu istus ta oma troonil ja silmitses munka pooleldi imestades, pooleldi pahaselt. Munk vahtis nõutult maha, ta nägu kahvatas, ilmaaegu otsis ta sõnu uueks üleskutseks, ja äkki pööras ta ümber ning tõstis Kristuse ristikuju oma käes nagu lipu üles.

Nüüd nägi kindral, et aeg oli tulnud ja ta kauemini ei tohtinud viivitada. Ta lehvitatas valget sidet, kahurid tühjendati, San Jago lahinguhüüe kõlas, majade tagant tormas esile nagu tammitagant pääsenud jõgi ratsavägi, ja üllatusest halvatud, püsside paukumisest ja kahurite mürtsudest uimastatud, suitsust, mis väävlipilvi platsile levitas, lämmatatud ja silmadest pimestatud, ei teadnud inka mehed, mis teha ja kuhu põgeneda. Kõrged ja madalad aeti hobuste jalgade alla ja mina nägin oma ees vaid punase, sinise ja kollase värvilist kera. Keegi ei pannud vastu, ja neil polnud relvugi, mis neid oleks võinud aidata. Veerandtundi hiljem olid kõik põgenemisteed laipadega kinni ja kallalekiputute surmahirm oli nii suur, et paljud neist neid ümbritsevad savimüürid paljaste kätega kramplikult läbi murdsid.

Ei mäleta enam, kui kaua see hirmus tapmine kestis. Minu vaim oli segane kullast trooni nägemisest, millel inka ikka veel istus. Seda trooni tahtsin ma iga hinna eest võita; otse võluvõim kiskus mind ta kiirte piirkonda ja ma raiusin kõik maha, mis mulle ette juhtus. Inka troonimehed jooksid minule ja ratsameestele ette, kiskusid mõned neist sadulast või kaitseid oma armast käskijat ise oma rinnaga. Veel viimases elutuksatuses kahmasid nad hobustest kinni; mina lohistasin neist ikka kolme või nelja kaasa, ja kui üks neist surnult langes, siis tormas keegi ta asemele. Troon, mida kaheksa kõrget meest kandsid, vankus nagu paat mässaval merel, kord edasi, kord tagasi, sellejärele

kuidas hirmus rünnak kasvas või kahanes.

Atahuallpa vahtis liikumatult verist hukku, saatusliku tusaga teades, et ta seda ei suuda kõrvaldada. Videvik kadus, tuli õhtu; tapatööst väsinud, kartsime vaid üht: et inka kuidagi võiks põgeneda.

Andrea delle Torre ja Cristoval de Peralta tormasid tema kallale ja tahtsid temale mõõka rinda pista.

Seal tormas kindral ise kui tormituul nende vahele; temale olenes vürsti elust kõik ja kuna ta oma käe tema kaitseks välja sirutas, sai ta Cristoval de Perraltalt kaunis raske haava käerandmesse. Ühtlasi langes neli troonikandjat korraga, teistele läks koorem liig raskeks; tapetute mäe ette langesid nad põlvili. Inka oleks maha kukkunud, kui Pizarro ja della Torre teda ei oleks oma kätega kinni püüdnud. Kuna sõdur Miguel de Estete temal kuningliku borla peast kiskus, valdasime meie, Perrolta ja mina, trooni, tema ühelt ja mina teiselt poolt, ja kümme, kümme kohutavat sekundit vahtisime meie üksteisele kui surmavaenlastele, veri silmis.

Atahuallpa viidi vangina lähemasse majja, ja kaksteistkümmend meest pandi teda valvama.

Poola loodus: puuviljajaed.

Platsile ja tänavatele oli tontlik rahu laskunud. Aga teatud öötunnist saadik kõlasisid kaugelt mägedelt peruulaste leinalaulud, paisudes, kahanedes, ikka valusamini ja metsikumalt kuni koiduni. Nad leinasid oma rõõvitud jumalkuningat.

8.

Sõduritele anti luba saagi peale minna, ja nad töid inka laagrist palju kuld- ja hõbeasju ning hulga palle riidekangaid, mis olid kudelt ja värvilt nii peened, nagu ma neid enne veel polnud näinud.

Kõik varastatud varandus paigutati selle jaoks määratud majja, kust teda hiljem taheti ära jagada, sellest tühte viiendikku Kastilia krooni jaoks maha arvates. Cristoval Perralta ja mina aga olime inka trooni mõne kaaslase abiga ära peitnud, üks neist teatas seda Pedro Pizarrole, mispeale kindral meid laskis enese ette kutsuda ja meilt ähvardavalt trooni väljaandmist nõudis. See sündiski, sest meie kartsimine ja värisemine temaa ähvardava pilgu ees.

Et mitte kõigest ilma jääda, otsisin ma sõdurite seltsis linna majad läbi, ja mis iial väärtuslik oli, selle me riisusime. Pärismaalased võeti kinni, ja meie kiskusime nende kehalt ehted ja ilustused. Üksikult ja parvekaupa käisid meie mehed kõik läbi ja panid elamud pärast riisumist põlema. Nad tungisid templitesse, löid preestrid surnuks või kihutasid nad minema ja võtsid kaasa kõik kirjud riided ja ilusad nõud, niipalju kui jõudsid kanda. Aga kõigest sellest oli neil veel vähe; nad himustasid rohkem.

Ka minule oli kõigest vähe; minagi himustasin rohkem.

Ühel õhtul, kui üks salk rõõvkäigult, mis eriti saagirikas olnud, linna tagasi tuli, astus vangistatud inka oma siseruumist sammaskäiku ja vaatas, kuidas sõdurid oma saagi hunnikusse panid ja teised neile lähenesid, kuld- ja hõbeasjad kätte võtsid, neid üksteisele näitasid, neid kobasid, otse silitasid ja kõigega näitasid joobunud vaimustust, kustumata himukust ja kadedat hirmu, mis neis möllas.

Mina seisin platsi keskel ja olin pikka-misi oma tähelepanu pööranud inkale. Näis, nagu poleks ta aru saanud, mis ta silmade ees sündis. Kuna ta sügavalt järele mõtles, lähenes temale Felipillo ja ütles talle tasakesi ja silmakirjalik-alandliku olekuga mõned sõnad. Nagu ma hiljem Hernando de Sotolt kuulsin, kes seda Atahuallpalt eneselt teadis, oli Felipillo kõne järgmine:

„Nad tahavad kulda. Nad nutavad kulla pärast. Küsi neilt, mis nad sinu vabaduse eest nõuavad, ja sina võid selle neilt osta. Midagi ei leidu maailmas, mis nad sulle kulla eest ei annaks. Nad annaksid selle eest ära oma naised, oma lapsed, oma hinge ja isegi oma sõprade hinged.“

Tol tunnil aimasiu ma vaid nende tõsiste ja hirmsate sõnade mõtet. Mis mind hinge liigutas, oli õuduse ja mure ilme Atahuallpa näol. On kindel, et ta seitsaadik vahetpidamata ainult selle üle järele mõtles, sest ta ei suutnud uskuda, et nii tühise asja eest, nagu seda oli kuld tema silmis, võidi nii tähtsat asja võita nagu vabadus, jah, et sellega üldse võidi midagi osta ja saada. Midagi saada: see oli tema silmis hoopis teine mõiste kui meie silmis, Mõte, midagi kullaga osta, äratas ta südames hämmastuse ja rahutuse. Tol tunnil, vaadates ühest küljest minu kullast joobunud kaastastele, teisest küljest inka inestavale näole ja tummale kujule, sai mulle esimest korda selgeks, kui võõrad me temale olime, aimamata ja hirmus võõrad, mitte nagu inimesed mingisugusest maailmast, keda ta ei tunnud, vaid nagu olevused, kel oli otse täitsa seletamatu olemus.

9.

Aga siis tulid Caxamalcase tema mees- ja naisteenijad, tema kojaametnikud ja naised ning palusid ülestõstetud kätel, et neid lastaks nende härra juure. Nad ütlesid, nende elu olla juba sündimisest saadik vandega inkale lubatud ja kui nad tema ligidalt eemale, eemale lükatakse, siis pidavat nad maa seaduse järele surema.

Kindral valis nende hulgast umbes kakskümmend, teiste hulgas prints Curacasi, inka poolvenna, keda inka eriti armastas. See oli ilus ja pehme loomuga noormees, kes sarnanes vürstile nii näolt kui kehalt. Teised saatis kindral jälle minema, ja nagu me varsti peale selle kuulsime, tapsid nad enese kõik ise.

Aga tuli tuhandeid teisigi maa ja linna elanikke, kes kõik vaid oma isandat nõudsid näha. Nad lasti alles siis Caxamalcase, kui järele oli uuritud, et neil relvu kaasas ei olnud. Seda pole vajagi olnud. Nad kõik olid äärmiselt segased. Nad ei suutnud aru saada ja uskuda, et päikese poeg oli vang. Täis valusat imestust vaatasid nad meile, ja kui keegi meist nendega rääkis, siis värisesid nad ebausklikus hirmus. Mingisugune üleloomulik vägi näis neid kinni hoidvat müüride ees, mis inkat ümbritsesid; mõned neist

nutsid, mõned ainult ohkasid vaikselt, mõned lamasiid põlvili, pea käevarte vahel, ja öösel nägin ma nende silmi pimedas läikivat, kuna mägedest meie kõrvu kostsid kaeblikud laulud.

Kogu riik oli leinas ja meeleheites.

10.

Kuuendal päeval andis kindral inka valvamise minu hoolde, ja selle tähtsa ameti täitmiseks sain ma oma käsutada viisteistkümmend kõige usaldusväärsemat sõdurit.

Nüüd võisin ma vangi igal ajal kõige lähemalt tähele panna. Tema omalt poolt ei pühendanud mulle vähematki tähelepanu; ainult ühe vastu meie hulgast, nimelt Hermande de Soto vastu, kes ka igal ajal tema juure tohtis minna, näis ta tundvat midagi sümpaatia taolist. Kindral nägi seda heameelega, kuna ta sel kombel tahtis võimalust saada inka mõtetega ja kavatsustega tutvumiseks. De Soto nägi temaga palju vaeva; ta katsed, inkale meie keelt õpetada ja seda viisi temale ennast mõistetavaks teha, ei luhtunud mitte täitsa.

Atahuallpa veetis ööd peaaegu unetult, ristijalgel kivil istudes. Oli, nagu oleks ta iga sammuga ja käeliigutusega kitsi. Toitudest, mis talle anti, võttis ta vaid niipalju, kui ta toiduks tungivalt vajab. Oma naistele ei pööranud ta pilkugi. Ainult prints Curacasiga kõneles ta mõnikord tasakesi.

Kindral avaldas oma kuningliku vangi vastu kaalutud hoolsust ja püüdis tema kurbtust, mis kõigest kunstlikust ükskõiksusest hoolimata ta näole ilmus, eemale peletada. Tema tulekul tõusis inka ja vaatas temale näkku, küsides, oodates, leekivalt, külmalt.

Kord juhtus, et Pizarro teda tõlgi suu läbi palus õnnetuses mitte julgust kaotada; küll jagavat ta kõigi võrste saatust, kes ristiinimestele vastu hakkavat, ja selle eest olla teda taevast nüüd tahtnud karistada, aga hispaanlased olla ausameelne rahvas ja andvat armu neile, kes temale kahetsedes alistuvad.

Siis nägin ma, ja kindral märkas seda vististi samuti, et inka oma kinga kuldnalli silmitses ja kummaline naeratus ta huultest üle libises, naeratus, millest ma juba olen rääkinud. Siis tõstis ta oma pahema käe, ja prints Curacas, kes tema kõrval seisis, langes põlvili ja puudutas tema väljasirutatud sõrmi oma huultega värisvalt-kartlikult.

11.

Et mitte rikkuda sündmuste järjekorda, pean jutustama, kuidas üks minu sõdur

prints Curacasi kimbutas ja mis selle juures sündis.

See oli varahommikul, kui noormees tahtis sammassaalist lahkuda, et oma käskijale puuvilja tuua, millise soovi see oli avaldanud. Sõdur Pedro Alcon, kes vahil oli, ei lasknud teda aga välja, ja kui Curacas temale oma nõu tahtis märkide abil mõistetavaks teha, haaras Alcon tal õlast kinni ja viskas ta tagasi. Äkilises vihas lõi Curacas temale rusikaga näkku; siis tõmbas Pedro Alcon mõõga, ja Curacas pööras ehmunult põgenema. Sõdur läks talle ähvardava kisaga järele, ja ähvardas temale seda teotust veriselt kätte maksta.

Mina olin parajasti magamast tõusnud ja ruttasin müra kuuldes inka tuppa. Ma nägin, et ta teatud suunas vaatas, ja kui ma sinna vaatasin, nägin printsi tuulekiirusel sisemiste ruumide poole jooksvat. Nii palju oli ruume, millest hirmutatult läbi jooksis, et ta kuju esiti ainult õige pisike näis olevat. Tummana, ülesvisatud kätega, jooksis ta kui metskits läbi pika tubaderea, sõdur raskepäraselt, paljas mõök käes ja plaksuvad saapad jalas, tema kannul.

Viimaks jõudis Curacas oma käskija juure, langes tema ette maha ja võttis ta reite ümbert kinni. Pedro Alcon, hingetu ja vahus suuga, tahtis tema järele kahmata; mina hüüdsin temale, võtku mõistus pähe; tema ei hoolinud sellest ja vaatas mulle vihaselt näkku; nüüd pani Atahuallpa oma pahema käe vennale pea peale ja tõrjus paremaga vihast sõdurit tagasi. See liigutus oli nii kuninglik, et Pedro Alcon kohmetas; aga ainult hetke aega; siis keerutas ta kirudes mõõka, ja ilusal poisil oleks olnud ots, kui kaks naisorja tema ette ei oleks hüpanud ja ta hoobi vastu võtnud. Üks neist, kaelast haavatuna, langes hääletult ja veriselt põrandale.

Nüüd peatas Alcon. Tema pilk kohtas inka pilku ja nõudis temalt jultunud ja häbemata kalkusega printsi elu. Pean siin märkima, et meie mehed sel ajal, määratumaid varandusi lootes, väga nüsumeelsed olid ja meie, ohvitserid, oma käsuandmises väga ettevaatlikud pidime olema, kui tahtsime neid veel ohjes hoida.

Pahemat kätt ikka veel oma lemmiku kohal hoides, lahtistas Atahuallpa parema käega ühe kuldvöö oma riidelt ja ulatas selle Pedro Alconile. Mina nägin, et tema liigutuses peitus midagi ebakindlat, viivitavat, nagu ei usaldaks ta oma mõtet ja ei julgeks tagajärge loota.

Alcon võttis ehte, kaalus seda käe peal ja kehitas õlgu.

Nüüd võttis inka kuldvõru oma pahema käevarre ümbert ja andis sõdurile. See kaalus seda jälle, pigistas huuled kokku ja vahtis kõheldes oma ette. Siis kiskus Atahuallpa temale muidu mitte omase rutuga smaragdiketi enese kaelast ja viskas selle sõduri julturnult väljasirutatud kätte. Nüüd noogutas Alcon rahulolles, peitis ehted oma nahkkuue hõlma vahele ja pistis mõõga tuppe.

Atahuallpa silmitses teda pimestatult, nagu oleks luulekujud tõsiasjaks saanud. Sest nüüd oli ta saanud tõenduse, et kulla eest võimalik oli võõraste käest elu osta. See aga näis temale olevat nii ebamäärane, nii hirmus, et ta veel kaua seisis tumedas hännmastuses, millest teda ei äratanud isegi ta lemmiku sõna.

12.

Samal päeval tuli kindral mitme rüütli seltsis Atahuallpa juure hommikuse loo pärast vabandama. Ta lubas asja õiglaselt juurelda ja meest karistada.

Siis ütles inka sõnadega, mida ta piina tundes otsis ja kogeledes Felipillole ütles, kui ta vabaks lastaks, siis kohustuvat ta selle saali põrandat katta, milles viibisime, kullaga katta.

Kindral ja meie kuulasime seda vaikides, ja kui Atahuallpa vastust ei saanud, lisas ta suureneva rõhuga, tema kohustuvat mitte ükski saali põrandat katta, vaid tahtvat selle ruuminii kõrgelt kullaga täita, kui kõrgele ta oma käega ulatavat.

Me vahtisime temale otsa tarretu imestusega, sest me arvasime seda kiitlemiseks mehe poolt, kel soov oli ennast vabaks teha ja kes siis oma lubaduse täitmise võimalust ei kaalunud.

Kindral kutsus meid kõrvale, ja me pidime temale oma arvamist avaldama. Tema vend Hermando ja sekretär Xeres tahtsid pakkumist tagasi lükata, de Soto ja mina olime pakkumise vastuvõtmise poolt. Pizarro ise oli kahevahel. Temal olid kõige paremad ettekujutused selle maa rikkusest ja nimelt pealinna Cuzco rikkusest, kus usaldusväärsete teadete järele templite katused kullaga kaetud, seinad kuldtapeetidega vooderdatud ja isegi telliskivid kullast olid. Sel kõigel pidavat ometi alus olema, arvas ta; soovitav olla igatahes inka ettepanekut vastu võtta, sest selle läbi saavat ta korraga kõik kulla oma käsutada ja aitaks takistada, et peruulased sellest midagi ei saaks peita ega kõrvale toimetada.

Sellepärast ütles ta Atahuallpale, tema laskvat ta vabaks, kui ta tõesti niipalju kulda maksab kui tootab. Ta nõudis tüki punast kriiti, see toodi, ja siis tõmbas ta inka poolt osutatud kõrguses joone üle nelja seinä. Ruum oli 37 jalga lai, 52 jalga pikk ja punane joon oli põrandast 9 ja pool jalga kõrgel.

See ruum pidi kullaga täidetama. Inka nõudis selleks kaks kuud aega. Tingimused pani sekretär Xeres kirja ja dokumendid varustati pitsatiga.

Meie olime kauplemisest ja tehtud lepingust nii erutatud, et meie hääled kääksusid ja näod nagu palavikus õhetasid, kui sellest juttu ajasime. Meie kahtlesime; need kahtlused olid segatud kartuse ja kuuma lootusega. Peagi levis kuulujutt sellest laagris; sõdurid olid rõõmu pärast kui hullud; nad mõlgutasid kõige hullemaid tulevikuelumaid ja uni, mäng, ning ajaviide oli neile koormaks.

Ja minuga oli lugu samasugune.

13.

Vaevalt oli kokkuleppele jõutud, kui inka juba kiirkäskjalad kõigisse oma linnadesse saatis käsuga, et kuldasjad ja kuldnoõud tulevad kuninglikkudest paleedest, templitest, aedadest ja asutustest ära võtta ja viibimata Caxamalcasse tuua.

Kaugused olid suured, kuigi need teravmeelselt korraldatud käskjalateenistuse läbi vähem tunduvad olid kui meil. Esiotsa tuli saadetusi vähe. Nädala pärast aga jõudis igapäev hulk asju kohale ja paigutati minu poolt valvatud varakambrisse.

Alati õhtuajal ilmus inka ruumi lävele, kus tema riigi kõigist provintsidest kokkukantud kuld peitus, mõõtis rahuliku pilguga veel tühja oleva seinapinna ära ja näis arvutavat, kui palju ruumi veel punase jooneni oli, mis ta saatuse joon oli. Kuipalju kulda ka päeval kokku voolas, pikkamisi näis ta kogu ometi suurenevat.

Kui ta silmad kulla äärest jooneni tõstis, siis näis, nagu oleks ta selle tühja vaheruumi lahutanud päevadeks, mis teda ta vabadusest lahutasid. Ja tema ümber seisis vaikides ja kurvalt tema mees- ja naisteenijad ning lugesid ta armastatud näolt, milleks neil sõnu polnud. Sest paljude asjade jaoks puudusid neil sõnad, asjade jaoks, mida meie vaevata võisime ära tähendada, aga mis ometi sisutud olid. (Järgneb.)

Ehm—hirm.

Ameerika-Saksa kirjanik **Hugo Bertsch.**

Ehm — hirm, Jumal hoidku iga inimest nende rahu vaenlaste eest. Milline neist hirsam on? Leidub inimesi, keda tapab elm; leidub ka inimesi, kes läksid hirmus hulluks. Ehm sarnaneb loomale, kes mulle seljatangant turjale kargab ja oma küüned mu pealusse puurib. Hirm võrdub lähemale hiilivale poliibile, kes oma külmade ninadega minult vere pikkamisi välja imeb.

Nii mõnegi jubeda spordi pidin ma kui maailmarändur, tramp ja madrus oma sõitudel nende rahusegajatega läbi võitlema. Kuid enesest ei taha ma siin jutustada, vaid jutustan ühest teisest, kes ka palju reisinud ja kellega ma lähedal puiestikus jalutades tutvunesin. Me istusime seal tihti koos ja jutustasime üksteisele vastamisi oma läbielamusi. Nõnda kuulsin temalt, et ta noore poisina oma kodulinnast, Hamburist, merele läinud, kõik mered läbi sõitnud, meheks sirgudes Austraaliasse elama asunud ja seal ka abiellunud. Et ta seal tookord valitsenud kullapalaviku keerdu sattudes läände rännanud ja kullakaevajana õnne leidnud; sealset elust tüdinenud, mütnud ta oma kullakaevanduse 50000 naelsterlingi eest ära ja reisinud ühes naise ja lastega tagasi Hamburki.

Mõistagi jutustasin ka mina temale nii mõnegi pildi oma elust. Kord jutustasin ma ühe episoodi märkusega, et see olnud kõige suurem ehmatus, mis ma iial tunda saanud ja läbi elanud.

„Hea küll,“ algas ta, kui ma lõpetasin, „siis jutustan sulle, mis minu mälestuses seisab kui kõige kohutavam ehm.“

Tema kohutavam ehm — mis see tähendab mehel, kes halliks läinud, kolme maailmamerd ja viit maailmajagu näinud, kullakaevajana Austraalia metsikul maal ja hiljem veel Klondykes tuhendeid seiklusi läbi elanud, see vääris igatahes kõige suuremat huvi.

„Mind tabas see ehm,“ jatkas ta, „Austraaliast Hamburki sõites. Sydneyst läks sõit Calkuttasse, sealt raudteel Bombaysse. Bombayst jälle aurikuga Suez kaanali. Mul oli nõu oma abikaasale, kes maailma veel nii vähe näinud, seda maailma näidata, ja sellepärast ei ostnud ma sõidupiletit otsekohe Londoni, vaid ikka ainult ühest peatuskohast teise. Jõudes Suez, ostsin ma pileti Cairosse, kuhu ma kavatsesin mõneks

päevaks paigale jääda. Kaheksakümmend sammu auriku maandumiskohast ootas juba raudteerong, ja umbes neljandik reisijaid lahkusid laevalt, et Cairost vahelduseks raudteel sõita Aleksandriasse, kus neid aurik jällepidi pardale võtma.

Pakkideks oli mul suur kollasest nahast kohver ja mõned vähemad kohvrid ning pakid; peale nende oli mul veel papagoi, paradiisilind, üks väike ahv kõik loomad traatpuurides. Järgneses kulile, kes mu kohvrit kandis, jätsin ma oma perekonna veel aurikule. Kuna kõik vagunid lahti olid (need olid seal vanamoelised), ja kuna mina olin esimene, kes sinna läks, siis oli mul võimalik ükskõik missugust kupeed valida. Nagu oleks ta selleks mõõdetud, sobis mu kohver istme alla. Tema taha jäi veel vabaks isegi väike ruum. Pagana kindel koht, kuhu midagi saaks peita, käis mul mõte peast läbi, ja kuna ma juba tundide kaupa olin kannud rasket taskut risti üle õla ja rinna, lükkasin ma selle nüüd kohvri taha ja käskisin kohvrit teda valvata, seni kui teise kandaniga tagasi tulen.

Muidugi oli see kiire tegu andeksandmata kergemeelsus, sest taskus peitus kõik mu raha, mis ma oma kullakaevanduse eest saanud — veerandmiljonit dollarit. Aga kergemeelsus oli alati minu sisseimbunud viga.

Laevale tagasi jõudes jätsin ma mõned reisijad jumalaga. Siis läksime — kuli menasheriiga ees, tema kannul mu naine ja lapsed, ja mina viimsena oma kõige nooremat tüdarta kandes — üle liiva ootava rongi juure. Meie pesa oli kergesti leida; kollane kohver vahtis meile kupeest pingi alt juba kaugele vastu.

Kõik valmis! Uksed suleti ja rong vuras teele. Palavus mõjus väsitavalt ja varsti uinusid ema ning lapsed kummalgi.

Tüki aega silmitsesin ma veel oma taevalingitust, nagu nad minu ümber lamasid, siis tuli mulle meelde, et ma peale sõidupiletite lunastamist olin veel kulile jootraha annud ja seega tühi rahakott jälle tuli täita taskust, milles mu varandus peitus.

Laskudes põlvili, kummardasin ma — ja siin algaski mu õige lugu — kummardasin pingi alla ja pistsin käe kohvri taha. Kohvri tagune oli tühi — tühi — tühi! Välgukirusega veel kord, kaks korda, kolm korda sirutas mu käsi kohvri taha; kobas, lükkas,

kratsis põrandat ja külgi kuni kõige kau-
gema nurgani — ei midagi. Kõik oli tühi.
Issand Jumal! Tasku oli läinud, kadunud,
hahitud — teda ei olnud enam! Kuidas
ma oigasin, ägasin, korisesin!

Mis lähemal hetkeil sündis, teab taevast.
Mäletan ainult nagu läbi udu, et ma oma
istmele tagasi tuikusin, et mu silmade ees
kõik virvendas, et mu kõrvad pilli puhusid
ja kohisesid, et ma olin langemas mines-
tusse, mida ma siis ootasin kui päästjat.
Tühjus istme all, kohvri taga. Aga ei, selle
päästja osaliseks ma ei saanud; ma jäin
erksaks, pidin leppima tõsiasjaga: kadunud,
hukkunud! Ilma punase pennita randunud,
välja heidetud ühes naise-lastega Egiptuse
kõrbeliivale. Mis abi võis sellest tulla, kui
Cairo oma õnnetusest teatan? Kellele puu-
tub see, kes hoolib sellest, kes mind usub?
Kerge lootus tuksatas minust läbi: ehk ei
olnud ma küllalt hästi otsinud; vahest oli
tasku rongi raputusel kuhugi põrganud, va-
hest — —

Veel kord laskusin ma põlvili, kummar-
dasin pingi alla ja hakkasin otsima; tõm-
basin kollase kohvri täiesti välja, roomasin
põlvili ta ümber, kobasin, vaatasin siia ja
sinna, igale poole, ka abikaasa ja laste va-
hele. Asjatu vaev! Väsinult vajusin ma ta-
gasi istmele.

Aga mis nüüd?!

Sada küsimust esitasin ma oma palavikus
olevale ajule, mis mulle aga muud vastust
ei annud kui külmi higitilkasid. Kuidas võis
see õnnetu tasku kaotsi minna? Põrandast
ta läbi ei vajunud, aknast ta ka välja ei
lennanud. Kas ta oli varastatud? Kes oli
ta varastanud? Kuli käis minu seltsis, ei
näinud ka, kuidas ma tasku ära peitsin,
keegi ei näinud seda. Ja kui ka, keegi ei
teadnud, mis temas peitus, ja mispärast ei
kadunud kollane kohver ühes temaga?

Ja seal ma nüüd istusin, käsi põlevale
otsaesisele toetatud, süda täis meeleheidet,
nõutult, ahastades kesk oma rahulikult ui-
nuvaid lapsi ja naist, kes midagi ei aim-
anud. Oma tormirikas elus olen ma tihti
näinud vastolusid, kontraste, mis mulle näi-
sid võimaluse piiridena, aga siin!

Kümne minuti eest veel rikas mees, täis
plaane ja kavatsusi, mis teha, mis ette võtta,
kuidas neile lemmikuile siin minu ümber
taevast maapeale võluda! O!

Ja minu nagu, mis mulle sealt peeglist tar-
retult vastu vahib — viltu, surnukahvatu,
juuksed peaaegu püsti — võrreldes oma
magavate laste roosiliste põskede ja huul-
tega! Ja peale selle hirvitab mulle vastu

oma puurist ahv, näidates mulle hambaid
kui vanakuri ise. Ja papagoi põristab oma
kätteõpitud hurraa!

Kas pean magajad äratama ja neile seda
kurba sõnumit teatama, mida ma üksipäi
enam ei jaksa kannatada?

Aimates, tundes, et pikem mõtisklemine
mu hulluks teeb, ehmatasin ma uuesti. Hul-
luks minna ja neilt abituult võtta isa ja abi-
kaasa, kellest nad veel võivad kinni hoida,
kui neid ümbritseb ükskõiksus südametuse
võõras maailmas! Oh taevast, halasta ja jät
mulle mõistustki alles, et võiksin leida veel
mõne pääsetee!

Ennast vägisi jalule ajades katsusin ma
olla rahulik ja vait. Tulgu mis tuleb! Silmi
sulgedes sundisin ma oma kõrvu kuulama
sõitva rongi rataste raginat ja mürinat. See
tühtlane mürin mõjus rahustavalt mu pingu-
tatud närvidele ja tegi mu uniseks.

Lühike oli see puhkus.

„Cairo, kõik välja!“ hüüdis pruuninahaga
konduktor ja kiskus vaguniuksed lahti. Välja
minna — ainsast, viimastest kohast lahkuda,
mis veel mulle kuulus ja mille eest võisin
maksta, ja siis välja minna maailma, mis
on nii võõras ja halastamatu kui valge liiv
ja nii tumm kui kivine sfinks kõrbes!

Juba seisid lapsed perroonil ja ikka veel
kandsin ma oma ehmatust ning hirmu ük-
sipäi; vahtisin lootusetult kollast kohvrit,
mis liikumatult ja trotslikult veel ikka sei-
sis kupeeistme all. Kas pean ma ta välja
tõmbama ja selga võtma? Vaevalt jõuaksin
ennastki jalul hoida. Või pean kutsuma
kandja? Mul polnud raha mehele anda, ja
siis — kuhu, kuhu pidin ma ta laskma viia,
kuhu ise minema naise ja laste seltsis?
Kuhu?

Kuristik haigutas — — —

Kus häda kõige suurem, seal abi kõige
lähem! Nüüd ei pilka ma enam seda tõe-
sõna, nagu ma seda tegin varem oma ker-
gemeelsuses ja üleannetuses.

„Oh te õnnelik inimene!“ kõnetas mind
äkki keegi, ja ümber pöördes seisis minu
ees keegi kõrgem inglise ohvitser, kes oma
raskesti haige proua ja kahe ravitsejanna
seltsis minuga Bombayst saadik ühes sõitis.
„Teie õnnelik inimene,“ kordas ta. „Neli õit-
sevat last ja terve proua on teil, aga vaa-
dake minu viletsust!“

Ta osutas oma abikaasale, keda appikut-
situd kandjad parajasti naabrikupeest välja
traskale kandsid, ja jatkas:

„Kliima Indias oleks ta surm. Pean siin
Cairo tal kosuda laskma, enne kui Inglis-
maale tagasi reisime.“

Juba pööras ohvitser minekule, siis pööras ta ruttu tagasi ja ütles:

„Loodetavasti andestate mulle minu teo. Haige asetati nimelt eksikombel teie kupeesse ja kuna ümberpaigutamine raske oli, siis tõmbasime teie kollase kohvri välja ja aetasime ta kõrvakupeesse, kus ta veel praegu seisab!“

Nüüd oli mõistatus lahendatud. Kollane kohver oli seni kui laeval viibisin oma ko-

halt teise kupeesse viidud. Aga ainult tema, ainult tema. Siis seisis ju minu piinlikult otsitud rahatasku ikka veel vanas kohas.

Kas leidub midagi kiiremat välgust? Jah, usun, minu käed, mis jooksid naabrikuppee pingi alla ja sealt mu puutumata varanduse esile tõid. — — —

Milliste tunnetega ma leitud tasku oma rinnale vajutasin, kujutlege enesele ise!“

Jsand Pistakotti.

Prantsuse kirjanik **Andrè Dahl.**

Oli täpselt kell kaheksa õhtul, kui abilurahvas Pillemin jõudsid üksmeelsele otsusele, et nende majas pesitseb enamlus. Mitte teenijaskonnas; sest nad pidasid ainult neli tundi nädalas passijat. Ei, enamlus oli ajanud juuri ainult nende nelja-aastase tütre Renèe hinges, keda kutsuti Toto ja kes noortest aastatest hoolimata oli täidetud selle aukartuse puuduse ja mässu vaimuga, mis on teinud kuulsaks Lenini kogu maailmas.

„Ei aita midagi,“ ütles ta isa, „ta on ju enamlane!“ Ning heites abikaasale üleoleva pilgu, lisas ta: „See tuleb sellest, kui ei osata lapsi kasvatada.“

Kuid ka proua Pillemini hääl ühines võimsalt koduse pahameele orkestriga.

„Kasvatus on isa asi. Mul on teha teisi asju.“

„Keetmise pingutav töö jätab sulle küllalt aega, et võiksid takistada seda jõmpsiakat vähemalt kisada. Juba kakskümmend minutit hulub ta vahetpidamata: „Suudlen teie kätt, madam. . .“ Tulen töölt ja olen väsinud, pean veel valmis tegema kümme leheküljelise kirjatöö ja see väike kurat laulab aariaid. Vajan rahu ja veel kord rahu. Kas kuulsid, Toto? Tule kord siia!“

„Jah, isa! — Suudlen teie kätt, madam!“

„Kui isa tuleb koju, ei vasta sa: Suudlen teie kätt, madam. . . , vaid „Tere õhtust isa!“ Kas mõistsid?“

„Ma ei räägi ju, ma laulan. Sa võid ju ka laulda, kui tahad.“

„Mis uus harjumus see on, et alati vastu kõneled? Karistuseks jääd ilma magusroata!“

„Ma ei tahagi. Mul on ainult juust ja vanad küpsised.“

„Niiviisi. . . siis ei jää sa mitte ainult dessertist ilma, vaid pead hiljem veel omas toas luku taga istuma! Kuid lähme kord juba lauda!“

„Suudlen teie kätt, madam ja. . .“

„Siin on teenitud kõrvakiil, jõmpsiakas, lauas ei laulda!“

Nii algas õhtusöök.

Kõrvakiiluga sissejuhutatud õhtusöök möödub alati pahaennustavas vaikuses.

Sellesse pahaennustavasse vaikusse tungis kolmekordne saladuslik koputamine; algul oli kuulda kolm kerget lööki vastu seinu, siis kolm tugevamat ja lõpuks jätkuv koputamine.

„See on kena,“ ütles isa, keda äkki haaras tore mõte, „lõpuks ometi on isand Pistakotti siin!“

„Pistakotti?“ küsis ema.

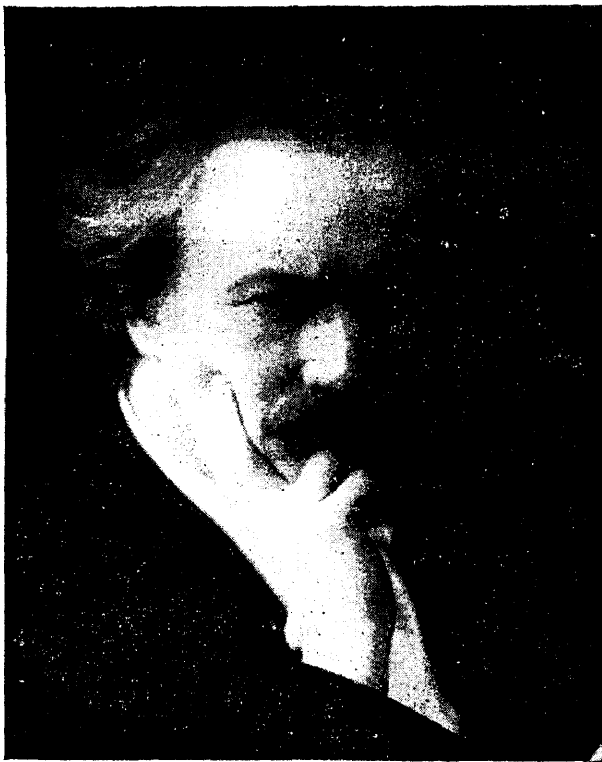
„Muidugi, mu armas, isand Pistakotti,“ ohkas härra Pillemin, astudes abikaasale laua all ägedalt jalale. „Sa tunnend ju teda. . . isand Pistakotti, kes viib pahad lapsed mustas kotis minema.“

„Muidugi tunnen teda. Ta on kuri mees, see isand Pistakotti!“

„Ma kardan,“ ütles noor lauljanna.

„Ka mina kardan,“ tunnistas härra Pillemin, keda vaimustas kiire edu. „Kuid mind ta ära ei vii, sest olin alati hea. Ta viib sind, kas kuuled? Koputamine läheneb. . .“ Muidugi eelistades, et naaber lööb rohkem naelu seinu sisse. . .

„Ema, ma ei taha, et ta mind ära viib, ema. Tahan olla hea.“

Ignacy Paderevski,
kuulus Poola klaverikunstnik.

„Ja sa ei laula enam: Suudlen teie kätt, madam?“

„Ei.“

„Nägemiseni, isand Pistakotti! Toto on hea tütarlaps.“

Olid veel kuulda mõned vasarlöögid.

Kuid isand Pistakotti eemaldus. Nii juhtus, et ühel öhtul sündis lapsepeakeses isand Pistakotti.

Abielurahvas Pillemin soovisid üksteisele selle eduka leiduse puhul palju õnne.

„Kui kõik naabrid kardinad üles on pannud, pead midagi muud välja mõtlema,“ arvas proua Pillemin. „Mitte sinu seletus, vaid koputamine tegi Toto rahutuks.“

„Midagi ei ole kergem kui see. Sa lähed kööki ja koputad lauale, kui teatan isand Pistakotti tulekust. Võime kasutada ka mõnda üürnikku, kelle sammud on kuulda, või naabri köögitudrukut, kui ta hakib spinatit. Igatahes oleme leidnud suurepärase abinõu, et laps oleks vait. Head ööd, mu armas, pean veel töötama.“

Isand Pistakotti muutub sellest ajast peale tuntud majaanikuks. Kus teda vajati, seal ta oli, kord kaminas, kord pesukapis, kord uksevaiba all ja kord pesuköögis. Ta oli

vastutav maja iga kära eest. Kui härra Pillemin tuli töölt, kohtas ta isand Pistakotti, kes alati küsis: „On Renée hea laps? Teil on vaja öelda ainult sõna ja ma viin ta omas mustas kotis minema.“

Nii möödusid neliteistkümmend toredat päeva. Madami kätt enam ei suudeldud. Toto jäi öhtul kell üheksa magama ja härra Pillemin triumfeeris. Tal oli ainult vaja öelda „Isand Pistakotti on siin.“ Sellest aitas täielikult.

Kuid teisipäeva öhtul sellest ei aidanud. Isand Pistakotti oli päeval liig palju vaeva näinud. Ta oli hommikul roninud lakke, sest et Toto liig aeglaselt piima jõi, ta oli kell kümme läinud trepikotta, sest et Toto tahtis pesta nukku teekatlas, oli kell kaksteistkümmend kolm korda seinale koputanud, kell viis ägedalt helistanud ja kell seitse, kui Pillemin tuli koju, end ahju peitnud. Ta liialdas. Toto tõendas seda, keeldudes energiliselt suppi söömast.

„Ei, mu laps,“ ütles isa, „nüüd ei ole õige silmapilk tujude jaoks, täna ei ole vallatuste päev. Peale öhtusööki tuleb mu sõber Noger külla, söö supp ära, Pistakotti on siin.“

„See ei ole tõsi! Kuulsin, et ta läks minema! Kui ta oleks siin, teeks ta kära, isa!“

„Nii, see ei ole tõsi? Küll näeme. Ütlen sulle, et ta helistab kohe ja seekord võtab Pistakotti su kindlasti kaasa. Ma teda ei takista.“

Tõepoolest helises kohe selle peale kell. Härra Pillemin tormas ukse juure ja avas. See oli härra Noger.

„Armas sõber,“ ütles Pillemin tasa, mitte andes teisele aega hinge tõmmata, „peate mulle suure heateo tegema. Palun koputage salongis!“

„Kuidas?“

„Koputage, palun, salongis. Väga ägedalt mõnele mööblile. Või vihmavarjuga põrandale. Seletan teile kohe kõik. Meie tütar ei usu mitte midagi. . . . Palun, minge kohe salongi,“ pööras Pillemin triumfeerivalt söögitudruppa tagasi. Ta ütles silmi pilgutades abikaasale: „Teadsin kohe, et see oli isand Pistakotti. Ta tahab Totot ära viia. Sa kuuled teda kohe. Isand Pistakotti, palun, tehke, et Toto teid kuuleb!“

Külaline mõistis lõpuks, mis tal taheti ja tampis väsinud jalgadega põrandat.

„Kas kuuled! karjus isa.“

Pimedas salongis haaras härra Noger'd liigutus. See perekonna õnn, milleks tema pidi kaasa aitama, liigutas teda. Ta kat- sus sellepärast kõige paremat ja löi rusikaga kohale, kus arvas olevat ukse. Ta proovis isegi, et isand Pistakotti kujule tõelist elu sisse puhuda, hirmsat mõirgamist, mida kuuldes mõnigi lövi kadedusest oleks kahvatanud.

„Nüüd võid ta häält kuulda,“ ütles ema. „Varsti kuuled ka ta koti kola, kuhu ta pistab pahad lapsed!“

Sel kohal liialdas härra Noger avalik- kult. Ta tahtis järele aimata koti kola temale antud ülesande kohaselt. Ta ha- aras huupi ühe kardina järele, mis sellele vastu ei pannud. Kardinakang hakkas liikuma ja langesvanaisa pildile, mis sa- muti ei olnud täitsa kindlalt seinale kinnitatud. Asjatult katsus trubaduur gipsist, Itaalia reisimälestus, vastu panna. Ta lebas ühes teiste iluasjadega purusta- tult põrandal. See oli hirmuäratav kolin.

„Suur Jumal!“ hüüdis proua ja härra Pillemin ja tormasid salongi, kuna Toto laua alla peitis. Härra Pillemin keeras salongis tule üles ja hüüdis: „Mis tegite siin? Hirmus! Te karu!“

„Uskusin . . .“, tahtis vastata härra Noger, kelle silmad olid täidetud purus- ta tud kaktusepottide mullaga.

„Teilt palutakse väikest heategu. Teilt nõutakse väikest kära, et laps oleks vait ja te kasutate juhust . . .“

„See on imelik külalistelahkus,“ karjus nüüd härra Noger, kel oli lõpuks õnnestu- nud end püsti ajada. „Tulen teie juure külla ja te tõukate mind pimedasse salongi, et oleksin teie tola. Mis läheb mulle teie jõmp- sikas korda? Valige keegi teine, kes oleks teie Pistakotti. Ja homme naerab kogu büroo, kui jutustan, kuidas veedate õhtuid!“

Stefan Zeromski,
Poola suurimaid kirjanikke.

Ust kinni lüües, eemaldus härra Noger. Ja kui abielurahvas Pillemin uuesti söögi- tupa astusid, ütles Toto vanematele, kes juba välja oli tulnud oma peiduurkast, pu- nane vihast, kuid täis auväärilikkust:

„Näete, nüüd, mida tegi teile see Pista- kotti! Ja ometi olite teie head. Kui te oleksite olnud pahad, oleks ta purustanud kogu salongi! Te pääsite veel kergesti!“

„Nii see on,“ arvas härra Pillemin. Ja enamlus tõstis uuesti pead.

Ohful.

P. Grünfeldt.

*Taevast tilgub vaikset rahu
minu rahutusse rinda;
murelt võtab ta kõik mahu,
piinale ei anna pinda.*

*Magama jään magusaste,
keha rammestub ja raskub;
nagu karras taevakaste
uni laugudele laskub.*

*Süda vaibub valutumalt,
unustust toob helde uni;
ootes ärkust koidukumalt,
puhkan rahus hommikuni.*

Medaljon.

Austria kirjanik **Bodo Vogel.**

Surnud tasuvad iga ülekohtu kätte. Kas on olemas mõni teine, tundmatu, saladuslik maailm? Leidub silmanähtavalt elutuid esemeid, mis õnne, ja teisi, mis õnnetust toovad. On see tõsi? Kas on olemas selliseid asju? — Ignoramus.

Krahvinna Voikovska tuli pärast mehe surma Pariisi. Ta oli noor, ilus, rikas. Krahy, kellega ta vaevalt aasta õnnelikus abielus olnud, suri äkki jahil, kus teda tabas eksiteele sattunud kuul. Tema taskust leiti peene plaatinaketi otsas seisev amethystmedaljon. Sel väikesel amethystmedaljonil oli juba oma lugu. See oli, nagu öeldi, õnnetusttoov juvel, ja igaüks, kes seda puudutas, suudles surma. Ainult krahvinna kandis seda hädaohutult. Kord palus teda krahy, et ta selle medaljoni temale kingiks.

„Mis sa arvad?!“ ütles krahvinna, „See väike ehteasi saadab õnnetusse igamehe, kes seda puudutab.“

Krahy Voikovski naeris. Tema ei uskunud selliseid asju, oli selles veendunud.

„Elutud asjad ei mõjuta iial inimlist saastust!“ ütles ta.

Ja ühel päeval, mil ta ilus proua selle oli oma pesulauale unustanud, võttis ta selle väikese amethystmedaljoni omale. Medaljoni üks külg kujutas väikest daamipilti, teisel küljel seisis sõna: „P o r t e - m a l h e u r!“

Krahy suudles medaljoni ja peitis ta oma põuetaskusse. Ja varsti selle järele tabas teda jahikäigul kuul. Ilus krahvinna oli lesk.

Krahvinna leidis Pariisis ilusa vastuvõtu. Ta oli ilus, rikas ja noor lesk. Ta ilmus igale peole ja neid oli selleaegses keiserriigis palju. Tal ei puudunud seal galantsed rüütlid ja isegi keisrile meeldisid ta ilusad silmad. Kuid Napoleon pööras talle peagi selja. Tema ei armastanud suuri daame, sest ta ise oli väike.

Krahvinna Voikovska leppis sellega ja leidis peagi suurepärase lohutaja. Enghieni hertsog muutus ta varjuks. Nad olidki ilus paar. Hertsog sihvakas, elegantne, rikas, vaimukas, tugev, krahvinna hurmav, tark, ilus, sale kui osi.

Ühel vihmasel öhtul neljasilma all olles ütles duce d' Enghien krahvinnale:

„Komtess, andke mulle see väike ametyst-medaljon, millist te kannate oma kuningliku kaela ümber.“

„Cher ami,“ vastas krahvinna, „pean teie vähenõudliku soovi paraku tagasi lükkama. Nõudke, hertsog, mis tahate, ja teie saate selle. Ärge pangeseda mulle pahaks, armas. On asju, mis õnnetust toovad. Ja see medaljon toob õnnetust!“

„Krahvinna, te naljatate,“ naeris hertsog. „Mina sellist võimatust ei usu. Palun, andke see medaljon mulle mälestuseks!“

„Ei!“ vastas krahvinna kindlasti.

Aga veel samal ööl õnnestus hertsogil medaljoni krahvinna kaela ümbert lahtistada. Ta suudles seda ja peitis ta oma põuetaskusse. Ei uskunud, et leidub asju, mis toovad õnnetuse kaasa.

Hertsog magas rahulikult oma toredas magadistoas. Akki ärkas ta. Tuppa kajasid tugevad mehehääled. Kammerteener tormas kahvatult tuppa ja hüüdis ärevusest vabiseva häälega:

„Ekstsellents, põgenege, põgenege ruttu! Ohvitserid ja sõdurid seisavad õues ja nõuavad sisselaskmist. Neil pole häid mõtteid! Põgenege! Tunnen salakäiku, ekstsellents võivad selle kaudu paleest kergesti lahkuda.“

„Ava uks ja lase sõdurid sisse, käskis hertsog ja hakkas ruttu riietuma. Varsti seisid mehed ukse taga. Koputati.

„Tulge!“

Kolm keiserliku kaardiväe ohvitseri tulid tuppa.

„Ekstsellents,“ algas vanem neist, „tema majasteedi keisri käsul olete vangistatud. Tulge mulle järele!“

„Kes on selle käsu annud?“ küsis hertsog.

„Tema majasteet,“ oli vastus.

„Olen teie äsuta da, kommandant,“ ütles hertsog külmalt, võttis mantli ja läks uksest välja. All seisid hobused; ohvitserid ja sõdurid kargasid sadulasse, hertsog istus kinisessse tõlda ja varsti olid nad kõik kadunud pimedasse öösse.

Viimaks peatus tõld; hertsog astus välja: kuus sõdurit kargasid sadulast ja hakkasid relvu laadima.

„Mis see tähendab?“ küsis hertsog käsuandvalt ohvitserilt.

„Ekstsellents,“ vastas see. „Teid lastakse maha!“

„Kelle käsul?“

„Tema majesteedi käsul!“

„Möistan . . . Kas tohin, kommandant, teilt midagi paluda?“

„Palun, ekstsellents.“

Hertsog võttis taskust amethystmedaljoni, kirjutas mingisugusele paberilehele mõned read laterna paistel, pani kirja kokku, ulatas selle ohvitserile ja ütles tasa:

„See kiri ja ehteasi andke krahvinna Voikovskale.“

„Ta saab nad veel täna kätte!“

„Täna!“ ütles hertsog, astus mõned sammud, asus sõdurite ette, kes laskevalmis olid, viskas kübara peast ja komandeeris:

„Vive la France! Tuld!“

Kõmatas kuus pauku ja hertsog langes maha. Päkie roomas puude tagant veripunaselt välja.

— — —

Napoleoni väed marssisid Venemaa poole. Seisid parajasti Varssavi ees. Kogu Poolamaa tervitas Prantsusmaa keisrit. Kõrge aristokraatia andis ta auks pidusid.

Ka krahvinna Voikovska andis ühe peo. Ja keiser tuli. Tema armastas pidusid. Tuhanded küünlad särasid krahvlikus palees. Krahvinna kummardas sügavasti väikese valitseja ees, aga pilkav naeratus mängis ta huulte ümber. Ainsa ehtena kandis ta kaelas väikest amethystmedaljoni platinaketi otsas. Saalid olid tulvil täis, mustlased mängisid metsikuid viise ja joodi Poola rahva tervist. Napoleon ajas peoandjaga juttu ja ütles:

„Kummaline, krahvinna! Aristokraatia daamid on juveelidega koormatud, teie aga ei kanna mingisugust ehet. Muidugi olete ju ka ilma ehteta hurmav.“

Krahvinna tänas komplimendi eest.

„Ja see väike medaljon on vististi mõni mälestusese?“ Kas tohin teada, kes seda enne teid kandis?“

Krahvinna tõstis uhkelt pead, see ulatas keisrist üle, ja ütles pilkavalt:

„Teie tahate seda teada, majesteet? Enghieni hertsog oli see!“

Napoleon astus sammu tagasi. Hoop oli teda tabanud. Ta muutus tseremoniaalseks ja ütles:

„Andke see medaljon mulle, madam . . .!“

„Ei, majesteet, võimatu! See medaljon toob õnnetust!“

Ta ei jõudnud rohkem ütelda, sest Napoleon astus tema juure, rebis tal medaljoni

Noor Poola talupoeg rahvusriietes.

kaelast, avas selle, silmitses pilti ja sisu, viskas ta siis lauale ja susistas:

„Andke andeks, krahvinna, mina selliseid muinasjutte ei usu.“

„Majesteet,“ ütles krahvinna rahulikult, „majesteet on medaljoni, mida duce d' Enghieni suudles, puudutanud. On elutuid esemeid, mis toovad õnnetust. Seegi medaljon toob igale, kes teda puutub, õnnetust. Majesteet kaotavad sõja. Sajadtuhanded sõdurid saavad tagasitulekul Venemaa pinda katma. Teie täht kustub. Teie õnn lahkub... Surnud tasuvad kätte.“

Jumalaga jätmata lahkus Napoleon saalist. Tunni aja pärast kutsusid pasunad, ohvitserid lahkusid joostes paleest, sõjavägi lahkus linnast, küünlad kustutati, ja kui

Napoleon marsil tagasi vaatas, oli ta taga pime öö.

Tema eeski oli pime öö.

Ja Napoleon algas kesk talvel taganemist, sajadtuhanded sõdurilaivad katsid laia, valget Vene lagendikku, ta täht kustus, varsti saabus ka Vaterloo . . . St. Helena . . .

Surnud tasuvad iga ülekohtu kätte. Peab ometi olemas olema üks tundmatu, saladuslik maailm! Silmnähtavalt elututel asjadel peab olema omadus, mis toob õnne või õnnetust!

On see tõsi? Kas leidub selliseid esemeid?"

Kõrge kunst.

Nõukogude-Vene kirjanik **Michail Soshtshenko.**

Nõukogude-Vene õige jutt. Ta sündis Austraalias. Keegi asjaarmastaja-näitleja jutustas ta mulle.

Ta jutustas järgmist:

Teie küsite, kodanik, kas ma näitleja olin? Ja, see ma olin. Mängisin teatris. Olen kõrge kunstiga kokku puutunud. Aga see kõik on lollus. Ei midagi, mil oleks tähtsust.

Tõsi küll, kui tõsisemalt mõeldakse, siis leitakse ka selles palju head. Sa tuled, näiteks, lavale ja publik vahib sind. Tuttavad, su naise sugulased, mis nii palju peab tähendama kui: ära lase ennast araks teha, Vasja. Sina jälle annad neile omalt poolt märku, mis peab tähendama: olge muretud, kodanikud, meie tunneme asja, oleme hoos. Kui aga mõtiskletakse teravamini, siis leitakse, et selles tegevuses midagi head ei leidu. Seega rikutakse ainult oma veri ära.

Ühel päeval näiteks etendasime vaatemängu „Kes on süüdi?"

Väga kange tükk. Seal esineb akt, kus röövlid publiku nähes kallale kipuvad kaupmehele. Kõik sündis väga loomulikult. Kaupmees peab kisendama ja siplama. Ta röövita se täiesti paljaks. Hirmutav tükk.

Noh, seda tükki etendati.

Just enne etenduse algust oli keegi asjaarmastaja näitleja, nimelt too, kes pidi kaupmehe osa mängima, joonud. Etenduse palavuses mõjus see aga vaesele mehele nii, et ta, nagu nägime, oma osa ei võinud mängida. Vaevalt oli ta lavale tulnud, kui ta juba meeeldi katsus mõnda elektripirmi jalgadega puruks tallata.

Lavastaja, Ivan Pavlovitsh, ütles mulle:

„Teises aktis ei või me teda enam lavale lasta. Muidu purustab see koerapoeg veel kõik elektrilambid. Kas ei võiks sina tema asemel mängida? Publik on nii kui nii rumal ja ei märka midagi . . .“

Mina ütlesin: „Minul, kodanik, on võimatu lavale minna. Parem ärge mind palugegi. Pistsin praegu kaks melooni kinni!“

Ja tema ütles: „Aita mind kimbatusest välja, vennas! Vähemalt ühes aktis! Ehk ärkab ta seni jälle meelemärkusele. Ära tee, et ma oma raske kultuuritöö viljast ilma jään!“

Ja ta saavutas lõpuks sihi. Ma läsin lavale.

Kuidas näitus nõudis, esinesin ma kuues ja pükstes. Oma riietes. Olin enesele vaid valehabeme ette liiminud. Nii astusin ma rahva ette.

Publik, kuigi rumal, tundis mu kohe ära.

„Oo,“ hüüti, „Vasja esineb! Ära lase ennast araks teha!“

Mina ütlesin: „Araks teha ma ennast ei lase, kodanikud, sest hetk, mil ma esinen, on täbar, kuna kunstnik nii vaimu täis on, et ta lavale ei või ilmuda. Ta oksendab.“

Mäng algas. Mina mängisin kaupmehe osa. Käratan, põrutan röövlitele jalgadega. Siis äkki tunnen, ot üs asjaarmastajatest käe minu taskusse pistab. Tõmban kuue koomale, tahan kunstnikkudest pisut kaugemale jõuda.

See õnnestub mul. Lõõn enese läbi, annan mehele vastu lõugu, jei boogu!

„Ärge tikkuge minu lähedale, teie sea-koerad, seda nõu annan ma teile, jei-boogu!“

Nemad aga, mängu käiku jälgides, tikuvad mulle ikka lähemale ja lähemale. Tõmbavad mul rahakoti (sisu 18 tshervonetsi) taskust ja asuvad juba minu uuri kallale.

Mina mõirgan, see pole enam mu loomulik hääl:

„Appi, kodanikud! Mind röövitakse tõesti paljaks!“

Mürav käteplagin. Publik, rumal nagu ta on, plaksutab vaimustatult ja kisendab:

„Nii on õige, nii on õige, Vasja! Löö läbi, tao neil pealuud sisse!“

„Ei aita, vennad!“

Ja jälle valan ma ühele neist näkku.

Siis märkan, et ühel näitlejal juba nina verd jookseb, aga teised saavad sellest veel hoogu.

„Vennad,“ kisendan ma, „mis peab see tähendama? Mispärast pean ma nii kannatama?“

Siis pistab lavastaja näiteseinte vahelt oma nina välja.

„Tubli, Vasja,“ ütles ta, „sa mängid oma osa suurepäraselt. Lase aga nii edasi!“

Ja ma märkan, et kõik mu kisa kasutu on. Sest, kui väga ma karjungi — see sobib näitemängule toredasti.

Siis langetan enese põlvili.

„Vennas,“ palun ma, „lavastaja, Ivan Paylovitsh, ei jaksa enam edasi mängida!“

Lase eesriie ette! Minult röövitakse viimased kopikad!“

Nüüd alles märkavad teatritundjad, et neid sõnu näitemängus ette ei tule, ja ilmuvad seinte vahelt esile. Etteütlejagi — tänu temale! — ronis oma kastist välja.

Ta ütles: „Mulle näib, kodanikud, et kaupmehel tõesti rahakott üle löödi!“

Lasti eesriie alla. Mulle toodi kulbiga vett ja lasti mind juua.

„Vennas,“ ütlen ma, „lavastaja Ivan Pavlovitsh, mis peab see tähendama? Keegi tõmbas mul mängu ajal rahakoti taskust välja!“

Otsiti kõik näitlejad läbi. Aga raha ei leitud enam. Tühja koti oli keegi näiteseinte vahele visanud. Raha oli aga kadunud ja jäigi kadunuks.

Ja siis räägivad inimesed veel kunstist; tean, mis see tähendab, olen ju ise ka mänginud! . . .

Sügis.

Leili Vaaldemägi.

Astun välja valgusküllusest toast — vastu haigutab mulle sügisene pimedus. Ohk on hõre ja külm. Mida otsin väljast, kuna toas on mugav soojus ja valgus! On midagi lõpmata veetlevat selles pimedas, õudses sügisöös, selles külmas, hõredas õhus ja nätskes poris.

Pole iial seda veetlust suvel, kevadel ega talvel, milline on sügisel. Kevad meelitab sind õrna uttu maetud fantastiliste varjudega — sel kõigel pole aga pidevust; see on silmapilkne nagu noorte armastus, mis tärkab vaikselt, et lõkata võimsalt ja kustuda sama ruttu, andes aset uuele. Kõik see on purunev, kaduv ja ühes sellega kuristikku-kiskuv.

Ei suuda võistelda sügisega ka suvi, — ka suves on palju hetkelist, palju liig küllast, mis meelitab, kuid hävib sama ruttu.

Aga sügis, sügis!

Oo! Sügis ei ole iialgi liig lõõmav, ei iialgi liig himur küllusest, aga ta on mui-

nasjutuliselt ilus oma värvide külluses ja kokkukõlas; ta on järjekindel oma poris ja pimeduses!

Jah, mine välja sügis-öösse ja võrdle teda eelkevadega! Tead sa kunagi, mis peitub seal pimeduses ja poris? On seal ingel või kurat, kes sind manab meelitelles kaugusesse!

On see põrgu või taevas, kuhu see tee sind viib! Kuid mine, kui ta sind kutsub, mine! Ei iial näe sa, kuhu see tee sind viib! Liig võimas ja läbitungimatu on sinisilmale sügisöö pimedus, et kunagi mõista, et kunagi näha — kus sa oled. Ja milleks üldse vaevata aju juurdlustega enda olemisest — kui sul ainult on hea?

Oo, sügis! Armastan sind enam kui oma armsamat, armastan ja ihkan sind nagu Jumalat, sest sa oled ju võimas nagu pime saatus! Jalad vaovad ikka sügavamale porri, rutates sinna, kuhu manab mind, tormide last, su veetlev hüüd, mu sügis!

Luule proosas.

Vene kirjanik **Ivan Turgenjev.**

Musträästas.

Jälle ma laman voodis . . . jälle ei saa ma magada. Ühesugune sui hommik piinab mind igalt poolt; ja jälle laulab minu akna all muusträästas, ja südames põleb mul sama haav.

Aga linnukese laul ei too mulle kergendust, ja ma ei mõtle oma haavale. Mind piinavad lugematud haavad; neist voolab purpurikarva jõgedena sugulane, kallid veri, voolab lõpmatult, mõttetult nagu vihmavesi kõrgetelt katustelt alla tänavate mustusele ja sopale.

Tuhanded minu vendadest, mu kasuvennadest hukuvad seal kaugel kõvade kindlusmüüride taga; tuhanded vennad, keda oskamatud juhid on surma haigutavasse kurku paisanud.

Nurisemata hukuvad nad ja kahetsuseta lähevad nad põhja; neil pole eneste vastu halastust; nende vastu pole halastust ka nende rumalatel juhtidel.

Kellelgi pole siin õigust, keegi pole ülekohtune: vihud purustab peksumasin, olgu need vihud täidetud teradega või tühjad — seda näitab alles tulevik. Mis tähendavad siis minu haavad? Mis tähendavad minu valud? Ma ei julge nuttagi. Aga mu pea põleb ja hing tardub, — ja nagu uimas peidan ma oma pea vastikute patjade alla.

Palavad, rasked pisarad murravad enesete teed, veerevad üle mu põskede . . . libisevad mu huultele . . . Mis nad on? Pisarad . . . või veri?

Kes on süüdi?

Noor neiu ulatas mulle oma õrna, valge käe . . . ja mina lükkasin selle karedalt tagasi. Ilusale, noorele, armsale näole tekkis hämmastus; noored, head silmad vaatasid mulle etteheitvalt silma; noor, puhas hing ei saa minust aru.

„Kus seisab minu süü?“ sosistavad ta huuled.

„Sinu süü? Kõige puhtam ingel taeva säravamas sügavuses võiks ennem süüdlaseks saada kui sina. Ja ometi on sinu süü minu ees suur. Kas tahad seda tundma õppida, seda rasket süüdi, millest sa ei või aru saada ja mida ma sulle ei oska seletada?“

Siin ta on: Sina oled noorus, mina olen vanadus.“

Elureegel.

Kas tahad rahu leida? Käi läbi inimesetega, aga ela üksipäi, ära võta midagi ette ja ära kahetse midagi. Tahad sa olla õnnelik? Õpi enne kannatana.

Tee armastusele.

Kõik tunded võivad viia armastusele ja kirele, kõik: viha, kaastunne, ükskõiksus, austus, sõprus, kartus — isegi põlgus. Jah, kõik tunded . . . väljaarvatud üks: tänu-likkus.

Tänuikkus on võlg; igamees tasub oma võlad . . . aga armastus ei ole raha.

Kurvaviisiline.

H. Vühner.

Kurvaviisiline
On mu lauluke,
Nagu ohkamine
Salapärase.

Nagu sügistuulte
Kahin kaasikus,
Nagu lapsehuulte
Hale häälotsus.

Nagu vaese lese
Silmapisarad,
Nii mu laulukese
Helid veerevad.

Unustatute saar.

Ameerika kirjaniku **George Barr'i** romaan.

10

„Ma ei ole homme mitte merel,“ vastas Marion jalaga vastu maad lüües, „ja ei muuda oma arvamist. Kui tahad ära sõita, tädi, siis peab see sündima minuta! Junalaga!“

Lühida peanoogutusega läks ta ukse poole, mis avanes nagu nõidusväel ta ees. Allister ilmus lävele ja vaatles noort tütarlast sünge naeratusesega.

„Lubasin enesele pealt kuulata,“ ütles ta küünilise avameelsusega. „Ajage need mõtted eemale, miss. Teie jaoks ei ole lootsikut. Kui tahate maale minna, peate ujuma, ja mul on käsk sarnast ettevaatamatut katset takistada.“

„Laske mind välja,“ hüüdis Marion, „tahan tekile!“

„Seda võin arvata,“ vastas shotlane tigidalt, „kuid sellest ei tule midagi. Tehke enesele siin koduseks, kuni ära sõidame. Kajut ei ole küll nii elegantne kui „Doraine“ salong, kuid ikkagi mugav.“

Sellega viskas ta ukse kinni ja Marion võis kuulda, kuidas ta väljas võtme ümber keeras. Ta pörutas uksele ja katsus seda lahti suruda. Kuid pidi enesele ütlema, et katse oli asjatu, ja ta loobus. Siis istus ta seinale ääres sohvale ja vahtis läbi laevaluugi roheline kalda poole, ilma tädile sõnagi lausumata. See läks varsti magamiskabiini ja heitis väsinult primitiivsele voodile.

Möödus tund, päevavalgus kadus aeglaselt ja lähenes öö. Jalgade trampimisest tekil järeldas Marion, et meeskond, ehk ka teised reisijad, kellest oli kõnelenud tädi, olid tulnud pardale. Ta lootis, et avaneb kajutiuks, kuid midagi sarnast ei juhtunud. Ta oli kohe algul mõistnud, et põgenemismõtted olid väljavaatetud. Läbi laevaluugi pääsmine oli võimatu, see oli liig kitsas inimese keha jaoks. Sellest hoolimata ei loobunud ta lootusest, et võib laevalt lahkuda. Ta uskus kindlasti, et sünnib veel midagi, mis takistab ärasõidu viimasel minutil. Ehk oli asunduses äraandmine avalikuks saanud, või oli Percival ta puudumist märganud ja teda otsima hakanud. Ta leidis nii palju lohutust sellest viimasest mõttest, et allus silmapilkselt saatusele, kuigi ta uhkus ägedalt protesteeris vangistuse vastu.

Kajut oli varsti päris pime, ainult vahetevahel valgustasid teda välgud, mis tuk-

satasid üle taeva. Siis kuulis Marion vee ägedat loksumist vastu laeva seinale ja tormi kohinat. Jalgade trampimine tekil muutus valjumaks, mõnikord kostsid kiired komandohüüded ta kõrvu. Äkki laskus laev nii tugevasti küljele, et Marion peaaegu istmelt oleks libisenud. Kestis mõned minutid, enne kui laev enese uuesti õieti ajas.

Tükk aega valitses tekil vaikus, siis tõusis seal metsik karjamine; kajutitreppi mööda lähenesid kärarikkad sammud ja uks kisti lahti. Ilmus madrus kahe ujumisvõõga ja samal silmapilgul astus mrs. Vanderlip ehmatuses kahvatuna omast kajutist.

„Pange võöd ruttu ümber,“ hüüdis madrus, „ja tulge tekile, aga ruttu! Muidu upute siin kui hiired lõksus.“

Vana daam vankus ja oleks ehmatuses maha langenud, kui Marion teda ei oleks toetanud. Suure vaevaga õnnestus noorel tütarlapsel tädit trepist üles aidata. Nad asetasiid jalga parajasti viimasele astmele, kui vägev kokkupõrge kogu laeva pörutas. Järgnes õudne käriseimine ja pragin ja siis vee kohin. Lady Marion teadis instinktiivselt, et laev vajus. Kogu jõupingutusega õnnestus tal tädiga reelinguni jõuda.

Seal kostis talle tuttav hääل vastu:

„Marion! Marion! Kus te olete?“

Ta vaatas vee poole ja märkas lootsikut, mis pöörles mõned tosinad meetrid laevast eemal. Ikka uuesti kostis sealt otsiv hääл: „Marion, Marion!“

„Olen siin,“ hüüdis ta tagasi, kui lootsik oli kõige lähemal, ja mehed lootsikus kuulsid ta hüüet.

„Hüüake alla, ruttu, enne kui laev hukub. Võtame teid peale.“

Ilma mõtlemata kuulas lady Marion sõna ja tõmbas tädi enesega. Järgmisel silmapilgul löid lained nende peade üle kokku.

Mis edasi juhtus, seda nägi ta ainult nagu unes. Tugevad käed haarasid ta õlgadest kinni ja tõstsid ta üles. Ta nägi nagu udus, et neli meest pingutatult aerutasid õnnetuslaeva trehtrist eemale, mis pidi saama saatuslikuks kõigile, mis ujus vee peal. Siis kaotas ta meelemärguse.

15.

T u n n i s t u s.

Teade purjek „Marioni“ traagilisest lõpust jõudis asundusse ühelajal rõõmte-

Tallinna maleva laskurmeistrid.

Vasakul: Aleksander Loun, kaitseliidu soomusautode rühmapealik, tuli kaitseliidu laskemeistervõistlustel 9. aug. s. a. I kütide klassi meistriks, saades lamades laskmises 186 silma ning püstitades sellega uue Eesti rekordi. Paremal: Kaitseliidu pataljonipealik Julius Trumm, tuli 1930 a. kaitseliidu II kütide klassi meistriks.

tega, et, kutsutud eetrilaintest, mis välja läksid Lipumäelt, saarele läheneb suur aurik ja kogu maailm teab „Doraine“ ja ta reisijate saatusest: et aurik võib küll ainult murdarvu asunikke peale võtta, kuid et Riost on tellitud küllalt suur laev kõigi teiste jaoks. See teade tegi lõpu Triggeri saare äripäevasele elule. Ükski ei töötanud enam ja ükski ei saanud öösel, mis järgnes sündmustele Mottsadamas, sõba silmale ega rahu ärevuses.

See maksis eriti Mottsadama asunduse meeste suhtes, kuid hoopis teistel põhjustel.

Lady Marion oli tulnud uuesti meele-märkusele, ennekuulootsik, mis viis tema ja ta tädi kaldale, oli jõudnud selleni, ja kosus kiiresti, aga mrs. Vanderlipp oli kardetavas seisukorras, kui ta Percivali majakeses voodisse asetati. Noormees oli nõudnud, et valitakse selleks tema maja, kuna see oli Motti maja kõrval asunduses kõige mugavam. Doktor Cullens, kes kutsuti ruttu kohale, tegi kindlaks raske närvide vapustuse ja korraldas suurimat rahu kõige hoolsamal ravitsusel. Ravitsuse võttis muidugi enese peale Marion.

Kui mõlemad daamid ta majakesse olid paigutatud, pööras Percival õnnetuskohale

tagasi, et osa võtta edaspidistest päästetöödest. Selleks oli kasutada ainult ükslootsik, teised olid vandeseltslased ettevaatlikul viisil purjekale viinud ja see oli nad sügavikku kaasa kiskunud.

„Marioni“ elukutselised merimehed ujusid peaaegu kõik kaldale. Osalt päästeti nad laevaplankudelt. Crusti meestest said ainult kaks päästetud. Kui lõpuks ellujäänud üle loeti, selgus, et kaksteistkümmend puudusid, nende hulgas Crust ja Allister.

Üks päästetud merimehi jutustas hiljem, et mõlemad, kangidega käes, vastutormava „Doraine“ vastu asunud, katsudes asjatult purjekat kõrvale suruda, ennekuul temani jõudis „Doraine“ nina ja et nad sõna töises mõttes olid saanud purustatud. Mitte ainuski laip ei tulnud kaldale. Järve vesi, mis täitis tõusu ja mõõna seadusi, oli nad nähtavasti merre kannud.

Crusti ja Allisteri surm lihtsustas meeste ülesannet, kes tulid kokku õhtul kogukonna majja Malone'i juhatusel, et mõista kohut mässust osavõtjate üle. Rõõmsas meeleolus, mis valitses, tahteti suurmeelsust üles näidata ja lasti

lad vabalt joosta. Nad olevat ainult võrgutatud, kes küllalt karistatud üleelatud ehmatusega, seletas Malone otsuse põhjenduseks.

Reisijad aga pidid maksma summa, mille nad olid lubanud Crustile ülesõidu eest. Nad olid rõõmsad, et pääsid nii kerge karistusega, ja andsid kohe tšekid Mottile, kes lubas raha kasutada vaeste asunikkude huvide kohaselt.

„Kas teie ka ei rõõmustanud, kui kuulsite jälle kord tseki sõrmede vahel krabiseemas,“ ütles Bloch hiljem Scheinile. „Andsin oma heameelega, sest selle juures ei kaota meie midagi, vaid võidame. Nüüd sõidame selle kitsa kasti asemel mugavas aurikus laevaühisuse kulul koju ja võime kogu pagaasi kaasa võtta.“

„Pealegi ei tohi unustada, et teeme selle rahaga terve hulga vaeseid õnnelikuks,“ lisas Schein heakskiitvalt.

Peale kohtuistungit kaaluti küsimust, kes asunikudest esimese aurikuga koju sõidab. Üsna endast mõistetavalt oli nende ülesannete lahendus jäetud endisele kogukonna esindusele. Varenne'i ei olnud näha ja ka ta pooldajad, jahmunud juhi langeamisest, hoidusid kõrvale.

Inglise Blue-Star-liini aurik „Santiago“ oli teatanud traadita telegrafi kaudu, palju reisijaid ta iga klassi jaoks peale võib võtta. Et saare jaoks tellitud transportaurik juba umbes kümne päeva jooksul pidi kohale jõudma, lepiti kokku, et lihtsalt liisk määrab, kes kaasa sõidab.

Kui oli tehtud sellekohane otsus, tahtis koosolek laiali minna, kuid üks mees pealtkuulajate seast tungis ette. See oli Pedro, farmi vaht. Ta astus aralt nõupidamise laua ette ja keerutas häbelikult kübarat käte vahel.

„Härrad vabandavad,“ ütles ta, „kuid tahan veel midagi küsida. Mis peab saama Triggeri saarest?“

„Mispärast,“ küsis Malone imestanult.

„Meid on kakskümmendviis perekonda,“ jätkas Pedro arglikult. „Kõik farmerid, ja meie ei leia kusagilt paremat. Kliima on pehme ja kui saaksime mandrilt kariloomi — karjatoitu on küllalt —, ei puudu meil midagi.“

Malone mõtles silmapilgu, enne kui vastas.

„Keegi ei või teid takistada siia jääda,“ ütles ta siis, „saar oli peremeheta ja meil on esimeste asunikudena õigus ta peale, ükskõik, missuguse riigi kätte ta kord läheb. Peame ainult, enne kui lahkume, läbi viima omanduse jaotuse, mille jätame maha, siia juure kuuluks ka maapind, et teil oleks õiguslik tugi. Homme on siin väljapandud teateleht. Ütelge kõigile, kes siia tahavad jääda, et nad oma nime üles kirjutaks.“

Kui Malone lahkus kogukonnajast, võttis Percival ta kõrvale.

„Ütelge, Malone,“ algas ta, „kuidas on mineraalidega, mida siin avastatakse, kellele kuulub nende kasutamisoigus?“

„Muidugi leidjale,“ vastas Malone. „Kas leidsite siin ehk kulta?“

„Seda mitte,“ vastas Percival, „kuid teise hinnalise metalli, antimoni. Kui vaatasin täna sisselangenud mäge, tegin kindlaks, et kaljus on väga palju antimoni. Kui see oleks kuld või hõbe, oleksin jaganud oma leiu kogu asundusega, kuid antimoniga ei oska keegi midagi peale hakata. Ka pean uuesti enese eest hoolitsema hakkama. Kui leid tõepoolest kuulub mulle, siis võite mind esimesena oma teatelehele kirjutada.“

„Teie tahate siia jääda?“ küsis Malone üllatatult.

„Miks mitte,“ ütles Percival naeratades. „Meelsamini Triggeri saarel mäekaevanduse omanikuna, kui kusagil kivikõrbes lihtsa insenerina, ütlen enesele. Kui mu hinda-

mine lähemal uurimisel osutub õigeks, võin teenida varanduse.“

„Selleks on aga raha vaja,“ vastas Malone peale lühidat mõtlemist. „On teil raha?“

„Muidugi mitte,“ vastas Percival veel ikka naeratades, „kuid heade asjade jaoks leidub ikka raha.“

Malone pani noorele mehele käe õlale.

„Siis on mul teile palve, Percival,“ ütles ta, „laske mul seda muretseda. Asutame veel enne ärasõitu Triggeri saare mäekaevandusühingu, 50 protsenti teile, 50 protsenti kaaskapitalistidele. Nõus? Palju kapitali vajate esialgul?“

Percival arvutas kiirelt peas.

„Jõujaamaks St. Antoni kosel, masinateks, tööriistadeks jne. kui ka kuue kuu ärikapitaliks, 100.000 dollarit.“

„Seda võin teile, kui vajalik, omast varandusest anda,“ vastas Malone, „ja mul on selleks liimu, sest usaldan teid, sõber Percival. Ehk ei vaja teie aga minu raha,“ lisas ta mõtliku naeratusega, „arvan, et teie ärikapital tuleb lõpuks hoopis teisest allikast.“

„Kuidas seda arvate?“ küsis Percival ja vaatas üllatatult üles.

„Mõelge selle üle järele,“ ütles advokaat, „meelitan end, et olen hea inimeste tundja, naised mitte välja arvatud. Kuid tulge õhtul minu juure, siis kõneleme lähemalt.“

*

Päev hiljem olid „Doraine“ merehädalised peale mõne üksiku Uus-Ostende liivarannikul koos, kuid ükski ei mõtelnud harjunud supelusele, kuigi päike paistis soojalt pilvitust taevast. Kuude viisi olid nad igatsevalt vahtinud laiiale veeväljale, kuid see oli jäänud üksikuks ja selle üksinduse teadmine oli vaevanud nende südant nagu nad mõistsid, kui taeva piiril esimest korda tõusis suitsuvina ja kaugeltki mitte kõik nii rõõmsaks ei saanud, kui olid lootnud.

Kuid rohkem kui pool asunikudest olid vaimustuses, need, kellele kodumaa tähendas rõõmu ja päästmist. Nad jooksid ringi ja küsisid üksteiselt lugematuid kordi: „Kas nägite,“ nagu tahtes veenduda, et nende silmad neid ei olnud petnud, ja nagu kartes, et see pettepilt haihtub.

Percival oli üks väheseid, kes olid jäänud eemale ootusrikkast massist. Ta oli veel kord uurinud varisenud mäekallusid, mis kinnitas ta eelmise päeva leidu. Tagasi tulles oli ta istunud järve kaldale, mis seisis uuesti rahulikult nae-

Naismeistrid tennismängus.

Pr. V. Nõmmik (paremal) tuli uueks Eesti meistriks naisüksikmängus ja koos prl. Christiani'ga (pahemal, Läti naismeister) meistriteks naispaarismängus.

ratades, nagu ei teaks ta midagi draamast, mis oli mänginud tema pinnal kahe päeva eest.

Mottasadam oli jäänud vaikseks, asunduse elanikud olid kõik välja lennanud, et oodata aurikut. Varsti läheb veel vaiksemaks, mõtles noormees, vahtides kurval pilgul veepinnale. Kas suudab ta kannatada edaspidist elu saarel, tühja südamega ja ainult paar farmerit seltsiks sel väikesel maalapil, kus talle igapäev lugematud asjad lady Marioni meele tuletasid, kes täitis kõiki ta mõtteid ja kellela talle näis elu tühine.

See meelistas talle, et pidi ta üles otsima, et talle teatada, et tema ja ta tädi olid sattunud esimeste kojusõitjate rühma, mitte liisu, vaid tema mõju läbi. Ta oli kaua seda kaalunud, kas peab seda maksma panema, jõudis aga lõpuks veendumusele, et kui tuleb lahku minna, siis peab see sündima võimalikult ruttu.

Kas mõtleb lady Marion kodumaal veel ta peale? Vaevalt, pidi ta enesele ütlema. Suures ilmas unustatakse kergesti ja ainult inimesed, kes elavad üksikult, ei unusta iialgi. Arvatavasti oleks temagi pidanud ära sõitma ja võõraid ümbruskondi otsima, kuid teda ei tõmmanud hing kuhugi. Ta teadis, et leiab igalt poolt ühesuguse tühjuse. Tema suhtes oli üks paik sama hea kui teine ja Triggeri saar ehk kõige parem.

Ta oli nii sügavates mõtetes, et ei kuul-

nud kergeid samme enese taga ja alles siis ärkas unistusest, kui kuulis, et pehme häääl läheduses nimetas ta nime.

„Mister Percival!“

Ta pööras ja kargas jalule.

„Lady Marion,“ kogeles ta, „ma ei teadnud, et teie . . . et teie . . .“

Need olid esimesed sõnad, mida nad vahetasid üle kaua aja, ja mõlemad olid kohmetud, noor mees veel rohkem kui tütarlaps.

„Mul ei ole veel olnud juhusid teid tänada,“ algas preili, „enese ja mutädi eest. Ma ei tea, mis meist oleks saanud teieta... Ehk lebaksime meiegi nüüd järve põhjas...“

„Palun, ärge sellest kõnelege,“ katkestas Percival värinaga. „Olen rõõmus, et kosusite nii kiiresti. Kuidas läheb teie tädil?“

„Tänan, palju paremini,“ vastas lady Marion. „Usun, et ta on homme jälle endine.“

„Mulle on ülesandeks tehtud teile teatada, lady Marion,“ ütles Percival, „et teie ja mrs. Vanderlip võite oodatava aurikuga ära sõita. Ta jääb homme hommikuni saare lähedusse. Teil on küllalt aega ettevalmistusteks. Kui võin teile abiks olla, palun käskida.“

Ta imestas, kui pani tähele, et lady Marion ei võtnud teadet sugugi nii vaimustavalt vastu kui ta oli oodanud.

„Selle peale ei ole mõeldagi“, hüüdis preili, „tädi vajab tingimata veel paar päeva rahu. Pealegi on teisigi, kes peavad kiiremini koju sõitma. Meil mõlematel ei ole enam lähemaid sugulasi ja võime rahulikult veel tükk aega kannatada.“

„Arvasin ainult, et teie, otsustades rutu järele, mida näitasite üles, kui tahtsite purjekaga lahkuda . . .“

„Mul ei olnud seda kavatsust,“ ütles lady Marion peaaegu ägedalt vahele. „Ma ei tahtnud lahkuda nagu varas öösel, nagu teie isegi oleksite arvata võinud. Tädi mõjutati salaja, kuid ma ei teadnud sellest. Teie usute mind ometi, eks ole?“

Percivali nägu oli nende sõnade juures heledaks muutunud. Kibe joon ta suu ümber, mida lady Marion algul tähele pannud, oli kadunud ja oli annud aset peaaegu rõõmsale naeratusele.

„Jah, usun teid, lady Marion,“ vastas ta, „ja veel rõõmuga, avalikult öeldud, see tegi mulle valu, kui kuulsin, et ka teie olite nende hulgas, kes tahtsid salaja lahkuda. Et olen selles eksinud, teeb jumalagajātu mulle vähem kibedaks.“

„Teie tahate ära sõita?“ küsis lady Marion kiiresti. „Homme aurikuga?“

„Ei,“ vastas Percival naeratusena, milles ei olnud rõõmu. „Eile avati teateleht neile, kes tahavad siia jääda. Lasin end esimesena sisse kanda.“

Noore tütarlapse otseesine läks pilve.

„Mispärast?“ küsis ta inestantult ja selge laitusega hääles. „Teil on ometi kindlasti kohustusi maailmas, ülesandeid, mis teid ootavad. Mees nagu teie ei tohi end siia maailmast lahutatud nurka matta.“

„Selles maailmast lahutatud nurgas peitub kõik, mis nimetan omaks maailmas,“ vastas Percival, „ja nii palju kui võin otsustada, tasub vaeva seda omandust hoida. See on eestkätt tähtsam ülesanne, mis mul on teostatada.“

Selle järele jutustas ta lady Marionile lühidate sõnadega oma leiust ja kõnelusest Malonega. Lady Marion kuulas vaikides ja ei avanud suud, kui ta oli lõpetanud, vaid vaatas tummalt järve sinisele veele.

„Kui ilus on siin ja kui rahulik,“ ütles ta lõpuks tasa. „Ehk on teil õigus, kui jääte siia.“

Siis pööras ta äkki pea uuesti Percivali poole ja vaatas talle avameelselt näkku.

„Mister Percival,“ jatkas ta kergesti värisel häälel, „kas mäletate veel, et küsiste mult päeval, mil „Doraine“ siia jõudis, kas ma ei leia, et on lohutav see mõte elada inimesega üksikul saarel, keda armastatakse?“

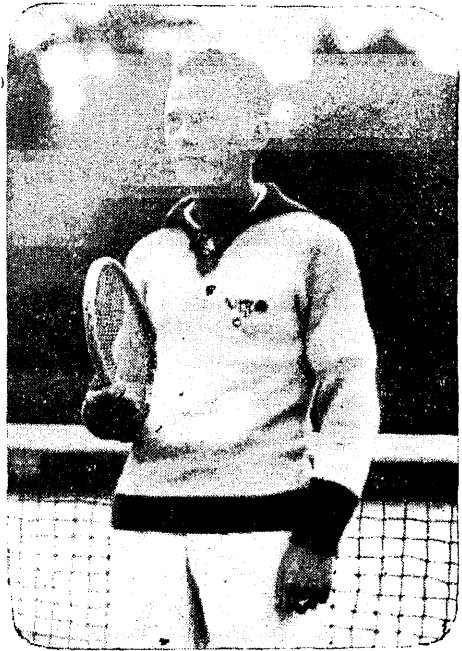
„Mäletan seda veel väga hästi, lady Marion“, pomises Percival. „Teie vastasite, et selle üle veel ei ole järele mõelnud ja vaevalt järele mõtlete.“

„See oli edev vastus,“ ütles lady Marion tasa. „Igatahes olen vahepeal järele mõelnud — isegi väga tihti — ja võin kujutada, et ses seisukorras võiksin olla väga õnnelik.“

Percivali pea surises lootuse metsikust hoost, millesse ta aga ei julenud uskuda. Mis oli õelnud lady Marion ja kuidas ta seda oli õelnud, võis ainult ühte tähendada — kuid see oli võimatu.

„Ma ei mõista teid täielikult, Marion,“ vastas ta, vaevalt teades, mis ütles. Lady Marion langetas silmad Percivali omade ees, mis uurivalt ja naljaselt ta peal puhkasid.

„Ka mina ei ole teid mitte alati mõistnud,“ ütles tütarlaps, „uskusin, teie . . . ja Olga Oboski . . .“ kergelt punastades peatas ta, kuid jatkas siis kohe uuesti: „Ja siis tegin ettepaneku jälle minuga heaks sõbraks saada nagu olime algul. Teie ütlesite, see ei olevat võimalik. — Mõistan nüüd, mis sellega mõtlesite. Kui aga võiksite

Chr. Lasn — Eesti tennismelster.
14. — 20. aug. s. a. peeti „Kalevi“ väljadel Eesti lahtisi esivõistlusi tennis, millest võtsid osaka välismaalased. Meesüksikmängus tuli meistriks Chr. Lasn, samuti võitis ta ka karikamängus.

tüksteisele rohkem olla kui sõbrad . . . mina . . . mina oleksin sellega nõus,“ lõpetas ta ruttu, nagu ehmudes oma sõnade üle.

Percival astus tahtmatult sammu ta poole ja sirutas käed välja, kuid lasi nad kohe jälle langeda. Lady Marion nägi liigutust ja ta äkilist peatust. Üllatunult ja ühtlasi sügavasti haavatult vaatas ta Percivalile otsa. See oli muutunud väga kahvatuks, ta huuled tuksusid nagu raskes heitluses.

Mõned rusuvalt pikad minutid vaikisid mõlemad, Percival, sest et sõnu ei leidnud, lady Marion, sest et oli rõhutud. Lõpuks avas Percival suu. Ta hääle kõlas võõralt ja näis tulevat nagu suurest kaugusest.

„Marion“, ütles ta, „tegitte mind oma sõnadega maailma õnnelikumaks inimeseks ja Jumal üksi teab, mis see mulle praegu maksis teid mitte käte vahele võtta. Teie unustasite silmapilguks, et tulete ilmast, mis ei ole minu, kuid pöörate nüüd kodumaale tagasi, omasuguste juure, kes haavaks teid iga päev märkustega mehe üle, kelle leidsite kusagilt Jumalast mahajäetud nurgast, õnneküti, kel ei ole muud kui paar tugevat käevart, veidi tervet mõistust ja

**Imeodavasti ja hästi ostate
jalanõusid**

Estoking
Tallinn

**praakjalanõudekauplusest,
vabriku majas. S. Tartu mnt. 61-c.**
Laulupeo t. nurgal (trammipeatus).

kes, ligi meelitatud teie seisusest ja teie varandusest, teie külge kleepus. Sarnane elu oleks pörgu teile, teie õpiksite mind vihkama ja seda ei suudaks ma kannatada. Ei, teie peate maailma tagasi pööрма ja kui olen saavutanud, mistahan saavutada, järgnen teile, tahan teid uuesti võita katsuda, ühes nendega, kes teid ihaldavad, võideldes ausalt teie armastuse pärast. Kui siis veel nii mõtlete ja tunnete nagu praegu, siis . . . siis . . .

Lady Marion katkestas ta kõne, pannes õrna survega käe Percivali käevarrele. Ta silmad olid muutunud imeliselt pehmeks ja läikisid niiskelt.

„Kui mõistan teid õieti,“ vastas ta tasase naeratusena, „tahate, et lähen Euroopasse või Ameerikasse, kus mul on suurem valik mehi kui siin, et ma, kui teid siiski võtan mehena, hiljem ei ütleks, et olen eksinud. Väga uhkelt mõeldud, kuid . . . seda ei sünni.“

„Mispärast?“ oli kõik, mis Percival suutis kogeledes vastata.

„Väga lihtne“, vastas lady Marion astudes üsna ta lähedale, „sest et jään siia sinu juure“ . . .

L õ p p.

Rohkem kui aasta oli möödunud seitsaastik, kui maailm kuulis ühel päeval imestusega „Doraine“ hukkumisest ja reisijate inelisest saatusest. Triggeri saar ei ole nüüd enam tundmatu maa, ta seisab merekaartidel, muidugi teise nime all.

Ootamatult suur arv asunikke ei ole saarelt iialgi lahkunud ja mitmedki on sinna tagasi pöörnud, kui olid jõudnud esimesel kokkupuutumisel suure ilmaga veendumusele, et see vahepeal ei olnud saanud paremaks ja ilusamaks. Esimesed tulid aurikuga, mis tõi mitmesuguseid kasulikke asju saarele, sar-

naseid, mis seal puudusid, eriti kariloomi, saadetud ja makstud mister Motti poolt neist karistusrahadest, mis talle olid annud hukkunud „Marioni“ reisijad.

Päev enne tildist ärasõitu kogusid asunikud viimast korda kogukonnajärgi, mida nimetati sel ajal kirikuks. Oli vaja anda väärikat ilmet saare endise „kubeneri“, mister S. M. Percivali laulatusele lady Marion de Venoriga, mida toimetas õpetaja Mackenzie. Mrs. Vanderlip esitas pruudi perekonda. Ta oli lõpuks leppinud õetütrel valikuga, eriti kui kuulis, et peigmees, ta elupäästja, kuulub Baltimore'i vanasse, lugupeetud perekonda, kuid ta pidi reisima ilma noorpaarita.

Ta õetütar seletas, et olevat soovinud juba aastaid igatsusega, et võiks elada armastatud mehega üksikul saarel, ja Percival lisas juure, talle meeldivat igalpool, kus ta abikaasa rahul olevat. Pealegi olevat tal palju tegemist ettevalmistustega mäekaevandustes.

Lahkuvad asunikud jätsid südamlilikult Jumalaga noorpaariga, kõige südamlikum oli Olga Oboski. Naerdes ja naljatades vahetas ta käepigistusi Percivaliga ja suudlusi Marioniga, kuid kui ta selle kõrvale viis, ennekui astus lootsikusse, oli ta tõsine.

„Teie võite olla õnnelik, Marion“, ütles ta. „Olete leidnud täie mehe ja seda teile ei oleks arvatavasti juhtunud teie ringkondades kodus. See teeb teid kindlasti õnnelikuks. Meie naised oleme juba niisugused — tahan teile saladuses öelda, — et kadestan teid väga. Sellise mehega, nagu teie oma, oleksin ka kõrbes, pidage seda mees, kui peaksite siin iialgi meelt heitma. Tehke aga ka tema õnnelikuks, ta on seda meie kõikide pärast teeninud.“

Percivali mäekaevandusel oli juba aasta pärast hiilgav edu. Saare üksikasjaline uurimus selgitas uusi mineraalleidusi, urani, kobaliti ja niklit, kui ka palju monasitliiva. Aktsiad on juba New-Yorgi ja Londoni börsidel ja Percivalist saab miljonär.

Kogu heinamaa on viljakaks tehtud ja farmeritele jagatud. Need asusid elama omal krundil ja endine asundus jäeti maha. Tema asemel on Mottsadamas tekkinud ilus, kena linnake moodsate majade, elektrivalgustuse ja veejaamaga. Sadamas on alati mõned laevad, kaluripaadid ja väikese laevastiku aurikud, mis kuulub mäekaevandusele. Üks vaba plats on hoitud mootorjahi jaoks, mille Percival laseb ehitada. Ta peab tegema reisi Buenos Airesi kolme päevaga ja Riosse

nelja päevaga. Ka võerad laevad ei ole ammu enam sündmuseks, eriti valaskalapatüdjad tulevad heameelega Mottsadamasse, et peale võtta värsket liha, puuvilja ja juurvilja.

Raadiojaam Lipumäel on laiendatud ja on nüüd tähtis lüli teadete saatmisel lõunapoolsesse Atlantikusse.

Endise asunduse kõrgemal punktil tõuseb rikkalik ehitus Lõuna-Ameerika hatsiendade stiilis, ümbritsetud suurest pargist, mis läheb peaaegu kuni Uus-Ostende kaldani. See on Percivali residents ja saare seltskondlik keskus. Seal peab lady Marion Percival külalislahket maja saare kõikide elanikkude ja külaliste jaoks. Esiakendest on näha avar meri, mis enam ei lahuta saart maailmast, vaid temaga ühendab.

Need teated Triggeri saare üle on võetud ühest Percivali kirjast Georg Willies'ile, romaani kirjanikule, ja on lugeda üksikasjaliselt selle „Kuuesaja merehädalise päevikus.“ Kiri lõppes mõne erateatega, mis ei olnud määratud avaldamiseks.

„Mis puutub Marionisse ja minusse“, seisab selles lõpuks, „ei või meie õnn olla täiuslikum, eriti siis, kui rõõmus teade, mille ta mulle mõne aja eest usaldas, saab tõeks. Meie ei vaja põrmugi suure ilma kära ja elu, meile aitab meie oma väike ilm. Hiljem ehk reisime iga aasta mõned kuud, kuid oleme veendunud, et alati pöörame kahetsedes siia tagasi. Inimestele, kes elavad tõeliselt rahulolles ja õnnelikult ja kes oma kaasilmaga hästi läbi saavad, ei ole paremat, kui ookean ümberringi.“

Willies'i vastus oli järgmise sisuga:

„Teie teated on mulle palju rõõmu valmistanud, ja ei üllatanud mind sugugi. Nad moodustavad tavaliku, õnneliku lõpu Triggeri saare kroonikale.“

Saare endised elanikud on nüüd kogu ilmas laiali. Ainult mul on ajutiselt olnud nendega ühendus, oma raamatu huvides. Järelepärimiste järele otsustades, mis tulid peale lehtedes kuulutamist, töötab ta saada eduks. Paljud pärisid, kus on Triggeri saar ja kas seal veel olevat ruumi asunikkuudele. Mind ei paneks imestama, kui mõni smart

„Annan lehmale heinu, lehm annab mulle piima.“

Pildistatud objektiviga Zeiss-Tessariga.

yankee ühel päeval tuleks mõttele korraldada reisekspeditsioone tundmatute saarte avastamiseks. See oleks suurepärane äri, ütlen teile. Kõik töötavad jälle endise kutse alal, peale Bobby Ray, kes müüb nüüd briljante kalliskividefirmadele selle, asemel, et neid varastab, ja parun Varenne, kes kaotas koha ja pahameelega eraellu tõmbus.

Olga Oboski on ikka veel rändlind, ta reisib oma balletiga kogu ilmas ringi, kuid igatseb rahu järele. Usun, et ta on esimene, kes külastab teid Triggeri saarel. Teine on vist Fritz, keda näen ja kes mulle hiljuti seletas, et tal olevat palju himu lõpetada oma päevi saarel.

Tema oligi see, kes mulle avaldas arvamist, mida näivad jagavat mitte vähesed endistest asunikkuudest. Ta ütles, et suurim viga, mida oleme teinud saarel, oli, et takistasime Varennel, Crustil ja kaaslastel ära sõita. Oleksime neid isegi aitama pidanud, arvas ta, kindla töötuse vastu, et nad ei ütle kellegile saare olemasolust midagi, ja et seega oleksime oma ilusa saare tõeliselt selleks teinud, milleks Schein teda nimetas omas filmis, mille ta, nagu oodata, väntas Hollywoodis — —

„Unustatute saareks“.

Lõpp.

Libedal teel.

Inglise kirjaniku **E. P. Oppenheimeri** romaan.

1

1.

Ekspressrongis.

Vile suurest vedurist, ja ekspressrong jatkas puhkides ja ähkides oma teekonda Londonisse.

Harold Gast laskus väsinult ja lõõtsutades kupee nurka. Tema kõrvus kajas veel vali hüite konduktori suust, kes teda veel oli katsunud juba pikkamisi liikuvasse vagnisse aidata.

Aga nüüd istus ta veerevas rongis ja keegi ei saanud teda enam peatada. Iga pööramisega, mida rattad tegid, näis raske rõhk, mis ta aju painas, vähenevat. Ta huuled sosistasid endamisi:

„Vaba! Vaba!“

Kinnissilmil laskis ta ennast vagnil õõtsutada; see oli ta palavaile närvele nagu meelitus. Veel vabisesid eelmise päeva ja õudse õõstindmused temas.

Hommikul, pärast pühapäevast jumalateenistust, oli ta onu ja hooldaja Gideon Strong väikese Feldvicki methodistide-koguduse, kelle vanem ta oli, oma farmi tumedasse elutappa kokku kutsunud ja koosolijatele lühikese kõne pidanud. Ta oli seletanud, tema soov olla, et ta õepoeg, Harold Gast, koguduse hingekarjaseks peab saama.

See oli käsk, mitte soov, nagu igati teadis, kes vana isevalitsuslikku farmerit tundis, kõige paremini muidugi Harold Gast ise. See ei tulnud temale küll ootamata, sest ta onu polnud talle selles suhtes iial kahtlust jätanud, aga mõte, kohe pärast praegu lõpetatud õppimist ülikoolis, elama asuda ühte väiksesse põhjapoolsesse külakesesse, kus elasid kangepeaga eluvõõrad inimesed, oli temale ometi raskeks löögiks.

Kohe selle järele langes teine löök. Farmer laskis õepoja ja oma tütre Jane ette astuda ja pani nende käed kokku. Enne kui noormees õieti aimas, kuidas see sündis, oli ta kihlus Janega, keda ta muidu iial enesele pruudiks poleks valinud, tõsiasjaks saanud.

Piiritumas üllatuses ja kohkumises ei olnud ta leidnud ainustki tõrjesõna. Alles selle järele tungis temas vastupanu esile. Teda polnud ükski asi iial Janega ühendanud; kuivetu, nurgeline, ilutu ja täis talupojalikku valjust, nagu ta teda nägi, oli neiu tema meelest alati olnud veetluseta naiselikkuse tüüp, vastuoksa ta nooremale õele, väike-

sele, ilusale Cäciliele, kes oli olnud ta noorusaastate ainus seltsiline.

Süda täis metsikut mässu, oli ta põgenenud välja nõmmele, teades, et kui ta nüüd oma saatust ise ei hakka juhtima, see siis igavesti oma surma on omanud. Mitmetunnilise rändamise järele jõudis ta otsusele. Hilja õhtul läks ta farmi tagasi ja pööras onu poole asja selgitama. Järgnes äge tüli — ja siis veel hirmsam asi. Viimane asi ta mälestusteahelas oli onu elutu keha ja ta surnukahvatu nägu, kust temale veel järele näisid vaatavat kaks klaasitud silma, kui ta öösel peatult põgenes üle põllu, ainult üks mõte peas: nii ruttu kui võimalik selle õudse koha ja enese vahele suurt kaugust jätta.

Värin käis tast läbi. Ta avas pooleni kinnipigistatud silmad ja nägi nagu läbi udu, et ta polnud üksipäi.

See tegi talle ta olukorra selgeks. Ehmatades märkas ta nüüd ka, et ta viibis esimese klassi kupees ja et teine kupees viibija oli keegi daam.

Kiire pilguga vaatas ta daamile ja ta ümbrusele; pooleldiavatud käsitasku, milles säras hõbe ja kristall, hulk ajakirju ja nende kõrval, lohakalt visatuna, sooblinahast kassikas. Aknal kleepus kitsas sedel: „Võetud!“ Nii siis oli ta sissetungija. Vabanduse sõnakatked tungisid ta huultele, surid aga arusaamatusse pominasse. Ta keel oli nagu halvatud.

Daam, kelle mustad silmad teda pooleldi lõbuga, pooleldi kõrgilt vaatasid, oli väga elegantne, alates toredatest kingadest kuni väikse kübarani, mille alt hoolikalt lainesatud tumepruunid juuksed näha olid. Ta nägu näitas toda sooja elfenbein-kahvatust, mis lõunamaa naistele nende võrratu veetluse annab. Daami keha võis ta vaid aimata. Nähtavasti oli daam suur, oletatavasti ka kaunis. Kui Harold vahvasti ta pilgule vastas, pani daam oma kuldse lorgnoini, mille läbi ta teda silmitsenud, aeglase arrogant-siga kinni.

„Kas oleksite nii lahke,“ algas ta nõrgalt naeratades, „ja seletaksite mulle, mispärast teie sellesse, nagu näete, reserveeritud kupeesse olete tulnud ja veel sellise kummalise moega?“

Harold lakkas hingamast. Selline hääl, pehme, lauluviisiline, kerge võõramaaliku

aktsendiga, oli temale alles uudis. Ta ei teadnud öieti, mis ütelda, ja ta kohmetus kasvas veel nähes, et daam vastust oodates kärsitult jalaga kõpsutas.

„Ma kahetsen,“ ütles ta viimaks, „kahetsen õiglaselt. Mul polnud aega tulle ringi vaadata ja ma arvasin kupee tühja olevat. Samuti uskusin, et see kolmas klass on. Muidugi oli see minu poolt rumalus.“

„Teil näis olevat kibe rutt,“ vastas daam kerge pilkega.

„Jah. Tahtsin kõigest lahti saada — igal tingimusel. Mu selja taga on neljateistkümne-miiline teekond ja lähem rong läheb alles kuus tundi hiljem. Palun mind vabandada.“

Daam kehtas õlgu ja võttis jälle raamatu kätte, ei võinud aga vaatlemata jätta üle raamatu ääre oma kummalist reisiseltsilist lähemalt. Mehe jämedad saapad olid märjad, ta kulunud püksid poriplekke täis, ta must kuub istus halvasti ja läikis kütinarnukkidel. Selline rietus oli esimeses klas-sis ebaharilik, kuid ei väärinud tähelepanu. Ta leidis selle olevat mitte ainult kena, vaid ka huvitava. Noore mehe näojooned olid korralikud ja peened; tervislik päevi-

tus kattis selle loomulikku kahvatust. Ta silmad olid nagu enesesse pöördunud, kuid kõnelesid elutulest. Kõik kokku kummaline nägu noorele mehele, kes näis olevat alama-st seisusest, mõtles ta. Kust võis ta tulla ja kuhu minna? Tema taga seisid arvata-vasti erutavad sündmused, ja tema ees — mis?

Ta pani raamatu käest.

„Kas sõidate Londonisse?“ küsis ta.

„Jah, Londonisse,“ vastas Harold masin-likult.

„Ja teie pakid? Kas jätsite maha?“

„Mul polegi neid,“ vastas Harold naera-tades.

„Siis jääte vist ainult päevaks Londonisse?“

Uuesti naeratades raputas Harold pead.

„Ei, alaliselt,“ seletas ta. „Kui soovid elus midagi maksavad, siis ei tõsta ma iial enam oma jalga sinna, kust tulin.“

„Siis lähete arvatavasti sõprade juure Londonis?“ küsis daam.

Haroldi naeratus muutus kibedaks.

„Minul maailmas sõpru ei ole,“ vastas ta. „Aga London on suur, seal on kõigile ruumi.“

Daam tõmbas silmad pilukile, silmitses

Pulmaelne näitus-külastus.

*Tõistre Jaak ja Veski Minna
vana võika ruunaga
näitusajaks tulid linna
pulmaoste tegema.*

*Ega's pole enam mahfi —
viimne aeg on ukse ees,
varsti läh'vad pulmad lahfi,
nagu teadis isamees.*

*Minna iga aasta takka
sügisnäitust külastas,
oste tehes veimevakka
fasa=pisi täiendas.*

*Nüüd on Minnal veimevakas
kangaid, lõnge, pudu-padu,
nagu heinu aidalakas
enne ränka vihmasadu.*

*Sõrmused on juba taskus —
on's veel miski puudumas? —
südanf siiski nagu raskus
fasa=pisi näpistas.*

*Tõsi jah, nüüd taipas Minna,
meelest pidi minema
õiefi mispärast linna
tuligi ta Jaaguga.*

*Saiajahu, värsket pärmi
pidi viima hulvana,*

*ja siis „Star'i“ riidevärvi —
ef saaks kangaid värvida.*

*„Star'i“ värv, nii teadis Minna,
olgu külmvärv, olgu soe,
odavama omab hinna,
hästi värvib riidekoe.*

*Külmvärv omab hüve toone —
piisab paljuks üks tablett,
soevärv-kaotab konarjoone —
riie sile kui parkett.*

*Selle juure pesusinet
samast värvivabrikust,
see võib saata korda imet
peseb pesu nii mis lust!*

*Minna Jaagule ei anna
linnas mitte puhku asu,
laseb teda kokku kanda
„Star'i“ kaupa terve lasu.*

*Ise ütleb: „Kulla Jaagu,
ei ma'p ole sulle julm,
eks ma selleks sind ju naagu,
ef saaks fore meie pulm.*

*Nüüd ma enam küll ei malda
jääda kas või viivuks linna,
nüüd me' kiirelt koduvalda
las'me vanal ruunal minna,*

teda aga edasi huviga, mis silmnähtavalt polnud vähenenud.

„London on suurepärane linn,“ ütles ta. „Aga nagu kõik inimlikud asundused, võõraste vastu alati mitte lahke.“

„Ma tahan töötada,“ ütles Harold kõikumata julgusega, „kättega, kui see peab olema ja ma oma aju jaoks turgu ei leia. Uskuge, ma kannan enesega kaasas käsitaskut lootustega; lahkusin kodust ainult sellepärast, et seal oleksin lämbunud. Teie ei tea, mis tähendab elama kitsastes oludes, mis paistavad otse vanglad.“

„Jutustage mulle sellest midagi,“ ütles daam. „Ka seda, miks te otsustasite lahkuda. Pealegi näite mulle nii tuttav. Küllastasin praegu krahv Cumberlandi Acretoni lossis. Kas ei näinud ma teid hiljuti Feldwicki kirikus?“

Harold vaatas mõne sekundi aknast tarretult välja, kaaludes, mida ja kuipalju ta oma senisest elust sellele daamile peaks teatama.

„Kujutlege enesele noort meest,“ ütles ta viimaks, „kes on otsustanud oma minevikust kriipsu läbi tõmmata. Esimene asi on temal siis loomulikult see, et kõik mälestused sellest kustutab.“

Daam ohkas.

„Mälestused ei lase ennast nii lihtsalt kõrvaldada,“ vastas ta. „Neil on ju paha viis, et ikka jälle esile kerkivad. Teie teate: vaimudest, kes kord välja kutsutud, ei saa inimene enam nii kergesti lahti.“

„Mina vaime ei karda,“ ütles Harold, „ja kui nad kerkivad, siis hakkannendega võitlema.“

2.

T u n d m a t u s u r n u .

Ekspressrong mürises läbi Inglismaa südame, läbi linnadest ja maast. Harold Gast ei tundnud, kuidas aeg kadus. Reisiseltsiline oli temale nagu ilmutus. See daam oli pärit suurest maailmas, millest ta nii palju ja nii igatsevalt unistanud. Arvatavasti oli ta vanem kui ta esialgu arvanud, võib olla kolmkümmend, võib olla mõni aasta veel vanemgi. Ta jutustas kaugetest maadest ja vestles igasugu asjadest sellise armastusväärilise ja tagasihoidliku olekuga, mis omane on neile, kes palju reisivad ja oskavad eneste raudteesõitu lühendada, kellele aga reisitutus sihtpunktil ka lõpeb.

Ainult kord veel pööras ta Haroldi poole isikliku küsimusega:

„Ütelge mulle, kes te õieti olete. Üliõpilane või on teil juba mõni amet?“

Harold punastas kergesti.

„Õppisin ülikoolis filosoofiat — ja teoloogiat. Esimest ise oma tahtel, teist onu ja hooldaja soovil. Te ütlesite, et olete mind Feldwicki kirikus näinud. Pidin selle kiriku õpetajaks saama.“

„Oo!“ tuli daami suust, ja ta naeratas.

„Ma ei tea, miks see teile lõbu teeb,“ jätkas Harold pisut teravasti. „See on üks osa minu elust, mille olen kõrvale heitnud. Mitte vastikusest vaimuliku ameti vastu. See on suur ja ilus ja hea — aga teie ei tunne Põhja-Inglise talurahvast, kelle hulgas ma oleksin pidanud elama. See on väiklane, kitsarinnaline ja lootusetu. Ei, selle üle ei maksa naerda,“ lisas ta ägedamaks saades. „Jumal olgu inimestele armuline, kelle silmad ta on avanud ja keda ta hiljem paneb sinna selle väiklase maailma käsikivi ümber ajama.“

„Teie aga olete sealt pääsnud,“ ütles daam tasa.

„Jah, mina olen sealt pääsnud,“ pomises Harold, „aga mitte üsna terve nahaga.“

Jutt soikus. Kuulda oli vaid rataste rütmilist müra. Äkki kõlas vedurilt kõle vile, järsk auru väljalask ja pidurite terav kiunumine. Rong jäi seisma. Harold Gast laskis akna alla ja vaatas välja.

„Mis on?“ küsis daam laisalt, istmelt tõusmata.

„Nähtavasti õnnetus. Lähen järele vaatama.“

Noormees jooksis läbi kitsa korridori ja hüppas vagunist välja. Rongi sel küljel, kuhu vaguni ukсед suubusid, seisis salgake inimesi, rongiteenijad ja reisijad. Üks neist pööras parajasti oma kriitvalge näo kõrvale, kui Harold sinna jõudis.

„Arge seda vaadake!“ hüüdis mees tulijale vastu. „See on hirmus! Tooge raam! Kas siis seda rongis ei ole?“

„Kas on keegi alla jäänud?“ küsis keegi lähedal seisvast kupeest.

„Ei. Keegi noormees on vagunist välja hüpanud,“ vastas konduktor, osutades ühele kolmanda klassi vagunile, mille uks lahti.

(Järgneb.)

Mehaaniline mööblitööstus

„VENUS“

Äri Narva mnt. 19.
Töökojad ja ladu Magasini 3-b.
Tel. (20)404

Soovitab ladust ja tellimise peale:

Türgidiivaneid, mitmesuguseid **kushette, saali-, kabineti-, söögi- ja magamistoasisseseadeid** ja kõik-sugu üksikmööblit, nagu: **toolid, lauad, kapid** jne.

Vana mööbli asjatundlik parandamine.

Alati suures valikus uemate mustritega mööbli- ja madratsiriideid.

Saadud otsekohe kuulsamatest väljamaa vabrikutest.

Kõik töö tehakse heast materjalist töökoja omaniku kaastöötamisel ja järelevalvel.

Hinnad võistluseta.

Mehaaniline kudumistööstus

SAMUEL BESPROSVANIE

Tallinnas, S. Karja t. 12.

Alati suures vaiikus igasugused moodsad **jakid, vestid, pulloverid**. Kodu- ja välismaa vabrikute **sukad, sokid** ja igasugust **pudu-** ja moekaupa.

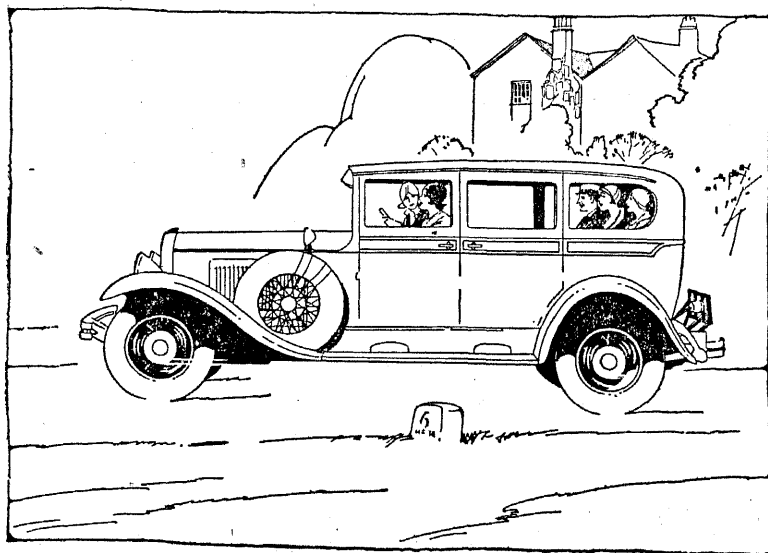
Milanees-kleidid ja riie

suures valikus

En-gros

En-detail.

REO*

REO MOTOR CAR COMPANY—LANSING

Ainuesindaja

Kaub. & Tehnika
kontor

ORION

Tallin, Vene tän. 13.
Tel. 42-810